

**Universitat de les
Illes Balears**

**La Intel·ligència Emocional en l'Emprenedor: aplicació
pràctica a Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial
de 3r d'Educació Secundària Obligatòria**

Margarita Munar Vidal

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari de Formació del Professorat
Especialitat de Tecnologia de Serveis

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2016/2017

Palma, 2 de juny de 2017

Signatura de l'autor

Tutor del Treball: Marco Alarcón Zamora

Signatura Tutor

Resum

La nova assignatura Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial sorgida arrel de la introducció de la LOMQUE pretén dotar als alumnes de 3r i 4t d'Educació Secundària Obligatòria de competència emprenedora, intel·ligència emocional i autonomia i iniciativa personal.

La Intel·ligència emocional és un element essencial pel desenvolupament de les persones i, sobretot, pels emprenedors. Un bon control de les emocions ajuda a convertir experiències passades en oportunitats, cosa que ajudarà als alumnes emprenedors a crear empreses exitoses.

Per tal de contribuir al potencial emprenedor dels alumnes, al seu talent i lideratge, a la seva satisfacció, felicitat i èxit empresarial, propòs aplicar la Intel·ligència Emocional a l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial, i és que, avui en dia, en un món tan competitiu com en el que vivim, necessitam dotar als alumnes d'habilitats diferents per obtenir resultats diferents, perquè els futurs treballadors hauran de disposar de coneixements teòrics, però també, d'habilitats i actituds.

La proposta d'aquest treball final de màster consisteix, per una banda, en fer una primera valoració del perfil d'intel·ligència emocional de l'alumnat i, per altra, fer una aplicació i avaluació de diferents activitats en funció de cada perfil que pugui servir de guia als docents per ajudar a aconseguir emprenedors emocionalment intel·ligents.

Paraules clau: intel·ligència emocional, emprenedoria, èxit empresarial, educació emocional, autoconeixement

Índex

1. JUSTIFICACIÓ.....	4
2. OBJECTIUS	6
3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ	7
3.1. Concepte, orígens i evolució.....	7
3.2. Model d'Intel·ligència Emocional de Daniel Goleman.....	10
3.3. La Intel·ligència Emocional i l'èxit empresarial	11
3.4. La intel·ligència emocional en el Currículum de la LOMQUE	14
3.5. Projectes educatius d'educació emocional a Espanya.....	17
3.6. la Formació dels docents en Intel·ligència Emocional	19
3.7. Avaluació de la Intel·ligència Emocional.....	20
4. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA.....	22
4.1. Justificació.....	22
4.2. Avaluació dels perfils	22
4.2.1. Disseny del test.....	22
4.2.2. Test adaptat.....	23
4.2.3. Aplicació del test.....	28
4.2.4. Anàlisis	29
4.3. Actuacions amb activitats.....	31
4.3.1. Disseny de les activitats	31
4.3.2. Relació d'activitats	33
4.3.3. Classificació dels perfils.....	34
4.3.4. Avaluació de les activitats.....	35
4.3.5. Activitats	38
5. CONCLUSIONS.....	48
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	49
7. ANEXES.....	52

1. Justificació

Primer de tot m'agradaria argumentar que l'elecció d'aquest tema per a realitzar el Treball de Final de Màster de Professorat és basa principalment en les meves inquietuds cap al món empresarial, però sobretot dels emprenedors, figura que tenc intenció de potenciar.

A més de la meva formació en Administració i Direcció d'Empreses he tengut el plaer de treballar en l'assessorament a emprenedors, d'aquí el meu interès cap a les assignatures que tracten l'emprenedoria. Durant aquest temps he pogut veure emprenedors que han fracassat i d'altres que han tengut èxit, observant que això no només s'explica pels seus estudis, resultats acadèmics, coneixement del seu sector o poder adquisitiu, sinó que hi intervenen altres factors com les habilitats comunicatives, la seva tolerància al fracàs, la seva perseverança, la confiança en un mateix, l'autoestima o tenir clara la seva meta, el que es coneix com a Intel·ligència emocional.

Segons l'informe de la Red Europea de Información sobre Educación-Eurydice *La educación para el emprendimiento en los centros educativos en Europa* "promoure l'educació en emprenedoria és un objectiu de la política dels Estats Membres de la Unió Europea des de fa uns anys" (EACEA, 2016, p. 9), atès que la UE necessita més emprenedors per reactivar l'economia dels països membres. D'aquí que en els articles 24 i 25 de la nova llei LOMQUE s'introdueixi una nova assignatura específica a 3r d'ESO i troncal a 4rt d'ESO anomenada "Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial", de la qual partirà el meu treball.

El model educatiu tradicional basat en la memorització i en la transmissió de coneixements ja no és vàlid en un context tan canviant com el que vivim, cal proporcionar als alumnes habilitats i actituds diferents per tenir èxit professional i, això, es pot fer des de l'educació emocional: autoconeixement, autoregulació emocional, automotivació, consciència social i habilitats socials. Per això, aplicaré la intel·ligència emocional a l'assignatura Iniciació a l'Activitat

Emprenedora i Empresarial, per tal de fomentar la creativitat i l'esperit emprenedor dels alumnes, però, especialment, per ajudar-los a controlar les seves emocions per crear empreses d'èxit i dotar-los d'habilitats per adaptar-se als canvis.

2. Objectius

Els objectius que es pretenen aconseguir amb aquest treball són els següents:

1. Valorar el perfil d'intel·ligència emocional que té l'alumnat de 3r d'ESO i dissenyar un conjunt d'activitats en funció de cada perfil.
2. Relacionar el bloc d'autonomia personal del currículum de l'assignatura amb els elements de la intel·ligència emocional, tal i com els estableix Daniel Goleman.
3. Descobrir com el desenvolupament de la intel·ligència emocional et pot ajudar a gestionar l'empresa en tots els seus àmbits i aconseguir l'èxit professional.
4. Proporcionar una guia als docents per aplicar la intel·ligència emocional i la competència emprenedora dins l'aula per ajudar a aconseguir emprenedors emocionalment intel·ligents.
5. Treballar l'autoconeixement dels alumnes adolescents com a primer pas per aconseguir desenvolupar les seves potencialitats, conèixer les seves emocions i la dels companys i aprendre a gestionar-les.
6. Fomentar la reflexió de que la intel·ligència emocional no s'hereta, sinó que s'aprèn.

3. Estat de la qüestió

En els següents apartats ens centrarem en conèixer el concepte de la Intel·ligència emocional (IE) i com avaluar-la, la seva connexió amb l'emprenedoria, com apareix en el currículum de l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial i d'altres projectes semblants.

3.1. CONCEPTE, ORÍGENS I EVOLUCIÓ

La IE és un concepte que prové de l'evolució de diferents investigacions que han realitzat diversos autors i que en els darrers anys s'ha instaurat amb força dins la nostra societat.

L'American Psychological Association (1996) descriu la intel·ligència com:

Los individuos difieren los unos de los otros en habilidad de comprender ideas complejas, de adaptarse eficazmente al entorno, así como el de aprender de la experiencia, en encontrar varias formas de razonar, de superar obstáculos mediante la reflexión. A pesar de que estas diferencias individuales puedan ser sustanciales, éstas nunca son completamente consistentes: las características intelectuales de una persona variarán en diferentes ocasiones, en diferentes dominios, y juzgarán con diferentes criterios. El concepto de "inteligencia" es una tentativa de aclarar y organizar este conjunto complejo de fenómenos. (p. 77)

L'evolució del concepte d'intel·ligència emocional es basa fonamentalment en la **teoria d'intel·ligències múltiples de Howard Gardner**. Gardner (1983) va parlar ja de la intel·ligència com "capacidad de resolver problemas o elaborar productos que sean valiosos en una o más culturas" (p. 26). Però 16 anys després es replanteja la definició com "un potencial biopsicológico para procesar información que se puede activar en un marco cultural para resolver problemas o crear productos que tienen valor para una cultura" (Gardner, 1999, p.45). Per Gardner (1983, 1999) el ser humà posseeix set intel·ligències:

- La **intel·ligència lingüística-verbal** que es relaciona amb la capacitat per emprar el llenguatge oral i escrit. Aquesta intel·ligència es dóna en alumnes que els interessa llegir, escriure, el teatre, els idiomes...

- La **intel·ligència lògico-matemàtica** és la capacitat per utilitzar els nombres correctament i raonar problemes matemàtics. A aquests alumnes els hi van bé els esquemes, les relacions lògiques de causa i efecte, el càlcul mental i les ciències en general.
 - La **intel·ligència musical** que és l'habilitat per crear ritmes i melodies. És la sensibilitat als sons. Aquesta intel·ligència es dóna en alumnes que els hi agrada cantar, ballar, escoltar música, siular, seguir el ritme amb els peus o mans...
 - La **intel·ligència espacial** que és la capacitat de reproduir mentalment les coses en 3 dimensions, visualitzar espais i transformar-los. Aquesta intel·ligència es dóna en alumnes que els hi agrada dibuixar, dissenyar, jugar a jocs d'imaginació, llegir mapes, crear maquetes...
 - La **intel·ligència kinestèsica-corporal** és la capacitat d'emprar el cos per expressar idees i sentiments. És l'habilitat d'equilibri, coordinació o flexibilitat, la qual es dóna en aquells alumnes que els interessa la dansa, l'expressió corporal, el teatre, l'esport, el mimo...
 - La **intel·ligència naturalista** és la capacitat d'observar, experimentar amb l'entorn i relacionar-se amb la natura. Es dóna en aquells alumnes que els hi agraden les plantes, els animals, el camp i, en general, el respecte pel medi ambient.
 - La **intel·ligència emocional**, la qual engloba dos tipus d'intel·ligències:
 - La **intel·ligència intrapersonal**, coneguda com la capacitat d'entendre i desenvolupar la relació amb un mateix. Inclou l'autoconeixement, l'autoregulació i l'automotivació. Es dóna en aquells alumnes que els hi agrada posar-se metes, reflexionar, intervenir, planificar o somniar.
 - La **intel·ligència interpersonal** és la capacitat d'entendre i desenvolupar la relació amb els demés. Inclou l'habilitat d'identificar els sentiments i necessitats dels altres, desenvolupar habilitats de comunicació, la capacitat d'influir en els demés, la consciència social i
-

les habilitats socials. Es troba en els alumnes que els hi agrada fer feina en grup, ajudar els companys, els debats en grup, la resolució de conflictes...

Gardner (2006,b) inclou en la seva teoria una nova intel·ligència:

- La **intel·ligència existencial** és la capacitat per reflexionar sobre les grans qüestions sobre la vida, la mort i l'existència.

Gardner (1995) manifesta que una persona no té una única intel·ligència, sinó que mescla totes aquestes intel·ligències descrites de manera individual en funció de les experiències que ha viscut.

En aquest sentit trobam un altre autor, **Robert Sternberg** (1997), que parla dels tres aspectes de la intel·ligència exitosa: les habilitats analítiques, creatives i pràctiques, un nou concepte d'intel·ligència a partir de la proposta de Gardner. Aquesta intel·ligència és el que coneixem avui en dia com a capacitat d'adaptar-se a l'entorn. Aquest autor explica que existeixen tres patrons de pensament que desenvolupen habilitats diferents; les habilitats analítiques que intervenen en la resolució de problemes, les habilitats creatives que intervenen en la creació, la innovació, el descobriment, la imaginació, la intuïció, i les habilitats pràctiques que ens posen en el món real. Quan s'usen les tres intel·ligències adequadament es pot dir que la intel·ligència exitosa ha sigut efectiva.

Hi ha més autors que durant l'època fan interessants aportacions sobre la intel·ligència, tot i així, són John Mayer i Peter Salovey els qui parlen per primera vegada del concepte d'Intel·ligència Emocional. Segons **Mayer y Salovey** (1997),

La inteligencia emocional incluye la habilidad para percibir con precisión, valorar y expresar emoción; la habilidad de acceder y/o generar sentimientos cuando facilitan pensamientos; la habilidad de comprender la emoción y el conocimiento emocional; y la habilidad para regular las emociones para promover crecimiento emocional e intelectual.
(p. 10)

Però, va ser **Daniel Goleman** amb el seu *bestseller Inteligencia Emocional* qui va aconseguir difondre aquest concepte arreu del món.

3.2. MODEL D'INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL DE DANIEL GOLEMAN

Goleman planteja que l'emocional ja no es considerat inferior al racional i ens mostra les àrees en què es basa la IE:

Àrea	Competència	Conceptes que treballa
Intrapersonal	Autoconeixement	Autoconcepte, autoestima, autorealització
	Autoregulació	Gestió emocional
	Automotivació	Orientació a l'assoliment, compromís
Interpersonal	Consciència social	Orientació al servei, empatia
	Habilitats socials	Gestió de les relacions, comunicació, influència

Taula 1. Les àrees d'IE segons Goleman 1
Font: Apunts Expert Universitari en Intel·ligència Emocional de la UNIR

En aquest sentit, la definició d'IE més reproduïda és la proposada per Daniel Goleman (1995) "capacidad de reconocer nuestros propios sentimientos y los de los demás, de motivarnos y de manejar adecuadamente las relaciones" (p. 89).

Les àrees descrites per Goleman són:

- I. **L'autoconeixement:** per saber qui som utilitzam tres conceptes:
 - a) **L'autoconcepte:** ens permet conèixer a nosaltres mateixos. Com pensam, sentim, quines són les nostres fortaleses i debilitats, com són els nostres comportaments i la nostra manera d'actuar.
 - b) **L'autoestima:** és el sentiment a favor o en contra que tenc del que sé de jo. És el conjunt de sentiments, pensaments i conductes que fan que ens considerem dignes de ser valorats i estimats per nosaltres mateixos.
 - c) **L'autorealització:** Maslow (1968/1972) ho defineix com "el desarrollo de la personalidad, que libera a la persona de los

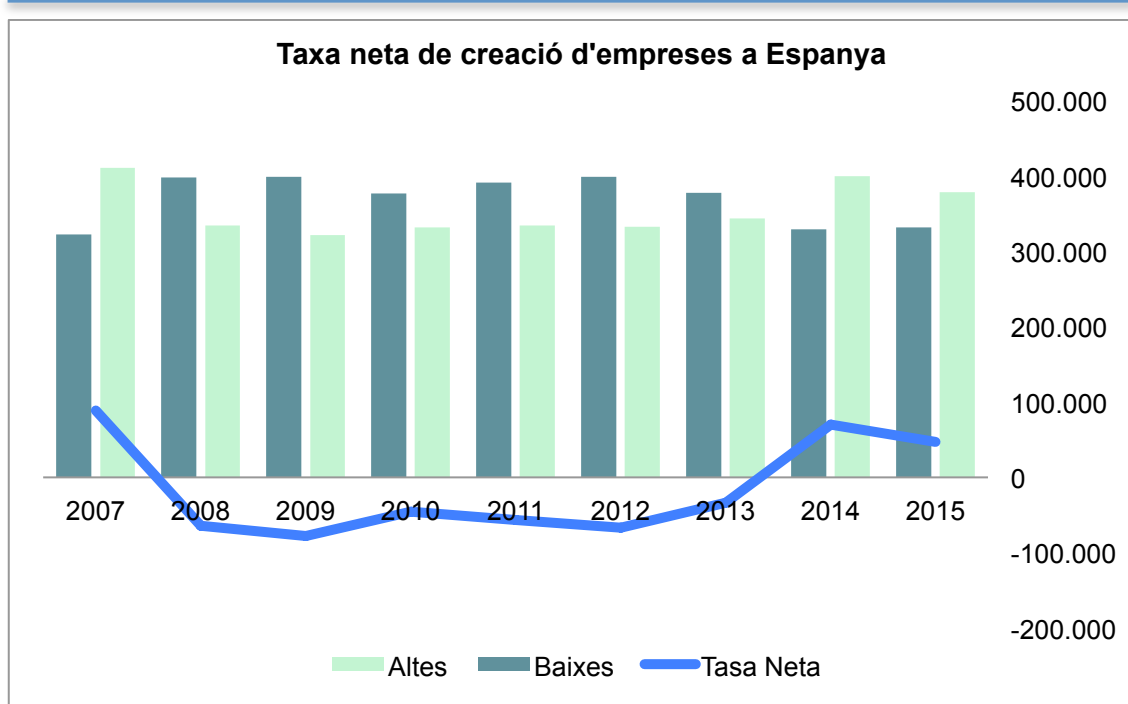
problemas deficitarios de la juventud y de los problemas neuróticos de la vida, lo que permite enfrentarse con los problemas reales de la vida". La persona s'accepta i es comprèn.

Les persones amb un alt grau de coneixement de sí mateix són capaços d'entendre les seves pròpies emocions, les seves fortaleses i debilitats, són conscients de les seves limitacions i estan menys encaminats al fracàs. El concepte de nosaltres mateixos varia en funció del temps i de les experiències viscudes.

- II. L'**autoregulació** és la capacitat per controlar els impulsos i estats d'ànim. Es tracta de pensar abans d'actuar, envers de reaccionar als sentiments.
- III. L'**automotivació** és un procés pel qual has d'aconseguir una meta i per arribar-hi impules la realització i el manteniment d'una conducta determinada.
- IV. La **consciència social** és la capacitat que ens permet relacionar-nos amb la societat i establir empatia amb les persones que ens rodegen.
- V. Les **habilitats socials** són aquelles conductes que ens permeten comunicar-nos amb els demés de forma eficaç, mantenir relacions interpersonals satisfactòries, sentir-nos bé al relacionar-nos amb altres persones i aconseguir que els demés no ens impedeixin aconseguir els nostres objectius (Roca, 2003).

3.3. LA INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL I L'ÈXIT EMPRESARIAL

Avui en dia, a Espanya, ens trobam amb gran quantitat d'emprenedors i un creixement d'startups molt important, arribant a tenir 2.551 startups en el 2015. Segons dades de Spain Startup, però, 9 de cada 10 no arriben al tercer any de vida. Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), des del 2007 fins el 2015, s'han creat un total de 3.185.870 empreses a tot el territori nacional, però, malauradament, se n'han donat de baixa 3.325.522.

Gràfic 1. Taxa neta de creació d'Empreses a Espanya.
Font: Elaboració pròpia

Un possible factor de l'èxit o el fracàs empresarial és la intel·ligència emocional, seguit de la dificultat de gestió del canvi i la incapacitat per treballar bé en equip, segons una recerca del Center for Creative Leadership d'Estats Units. Podem trobar alguns estudis empírics que ens demostren aquesta relació.

Els estudis sobre l'èxit empresarial normalment es centren en dues corrents de recerca, la primera en factors personals dels emprenedors i la segona en factors externs, com per exemple l'entorn. En aquest cas, el que ens interessa estudiar és la part personal de l'emprenedor fent una menció especial a la seva intel·ligència emocional. Mentre la majoria d'autors s'han centrat en relacionar la intel·ligència emocional amb el rendiment a la feina, el lideratge, els equips o l'educació, altres (Cross & Travaglione, 2003; Rhee & White, 2007, Erin B. McLaughlin, 2010) s'han encarregat de relacionar-ho directament amb l'èxit empresarial.

L'estudi *An emotional business: the role of emotional intelligence in entrepreneurial success* (Erin B. McLaughlin, 2012), ha intentat comprovar empíricament si hi ha relació entre intel·ligència emocional i èxit empresarial. Avui en dia els emprenedors han de ser flexibles per adaptar-se al clima dels

negocis i, per això, les habilitats com la intel·ligència emocional juguen un paper molt important. L'evidència empírica d'aquest estudi diu que l'habilitat d'interactuar amb altres és necessària per tenir èxit en diferents vessants de la vida i que, com era d'esperar, la intel·ligència emocional està correlacionada positivament amb l'èxit empresarial financer, amb l'actuació amb els competidors i amb l'èxit empresarial personal. I és que les habilitats d'intel·ligència emocional són necessàries pels emprenedors, perquè necessiten interactuar amb altres persones per presentar-se a inversors, negociar, aconseguir i mantenir clients, gestionar els recursos humans, els proveïdors i els socis. L'estudi fa referència també a que les habilitats d'IE es poden ensenyar i aprendre i que els emprenedors que es formen en IE poden aconseguir una avantatge competitiva en les negociacions, en aconseguir clients així com proporcionant lideratge i mantenint l'ordre.

El més important d'aquest estudi i que ens interessa per la nostra proposta és el fet de que en els darrers anys han augmentat els programes d'educació en emprenedoria a Estats Units, els quals només fan èmfasi en habilitats tècniques com crear el pla de negoci, gestionar les operacions diàries i les habilitats de planificació, però passen per alt les capacitats empresarials com l'habilitat de control emocional, la qual cosa podem extrapolar també a Espanya. Conclou dient que s'ha verificat la necessitat de tractar dins l'aula les habilitats com la intel·ligència emocional, perquè això permet posar en marxa empreses d'èxit dins un entorn competitiu com el que tenim avui en dia.

Nuzhath Khatoon, professor adjunt de l'Escola de Comerç i Direcció Padala Rama Reddi de la Índia ha demostrat a través d'un estudi que com més alta és la intel·ligència emocional d'un individu, més àmplia és la seva xarxa social i, això, condueix a millors relacions de negocis. Ha demostrat, clarament, que la intel·ligència emocional té el màxim efecte sobre el rendiment de cada persona. L'estudi indica que hi ha una diferència significativa entre les puntuacions de la intel·ligència emocional i el percentatge de creixement dels empresaris. Per tant, la intel·ligència emocional té un alt impacte en el creixement de les empreses.

3.4. LA INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL EN EL CURRÍCULUM DE LA LOMQUE

En el Preàmbul de la *Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE)* es diu textualment: “Es tracta d'aconseguir que tots els ciutadans aconseguixin el màxim desenvolupament possible de totes les seves capacitats, individuals i socials, intel·lectuals, culturals i **emocionals** per la qual cosa necessiten rebre una educació de qualitat adaptada a les seves necessitats”. Conseqüentment, aquesta llei té molt en compte l'aplicació de l'educació emocional dins les aules, tot i que en realitat els docents segueixen centrant la seva tasca, únicament, en l'explicació de conceptes.

Amb la introducció de la *Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMQUE)* només es parla d'emocions en l'art. 71, dins l'apartat “Alumnat amb necessitat específica de suport educatiu”, quan diu: “Les administracions educatives han de disposar els mitjans necessaris perquè tot l'alumnat assoleixi el màxim desenvolupament personal, intel·lectual, social i **emocional**, així com els objectius establerts amb caràcter general en la present Llei.” Vol dir això que l'educació emocional és exclusiva dels alumnes amb necessitats educatives específiques?. Podem afirmar, per tant, que la LOMQUE deixa l'educació emocional fora del currículum, no es parla d'intel·ligència emocional en sí mateixa de forma transversal.

Aquesta nova llei estableix assignatures de lliure configuració autonòmiques, és a dir que correspon a cada Conselleria d'Educació de cada comunitat autònoma la definició de les àrees de lliure configuració i la configuració del seu currículum. En el cas de Balears l'assignatura de lliure configuració autonòmica és Llengua Catalana i Literatura. El Govern de Canàries és l'única comunitat que ha inclòs en el seu currículum les emocions i la creativitat a través d'una assignatura de lliure configuració autonòmica denominada “Educació emocional i per a la creativitat”.

Hem de tenir en compte, també, que aquesta llei educativa ha introduït una nova assignatura anomenada Valors Ètics, que sí introdueix l'estudi i

potenciació de la intel·ligència emocional, enfocada, però, al desenvolupament moral de l'ésser humà. L'únic emperò és que aquesta assignatura és d'elecció optativa.

Aquesta llei LOMQUE inclou, també, una nova assignatura que tracta l'emprenedoria a Secundària, la d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial. El *Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears* diu, expressament, que, en el primer cicle, l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial és optativa al tercer curs. En el segon cicle, en canvi, és una assignatura a elegir d'entre les troncales.

El currículum d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial (annex 1) a les Illes Balears diu, expressament, que “els projectes d'aquesta matèria són una bona eina per millorar les competències socials i emocionals que animen els joves a lluitar amb la incertesa i a respondre positivament al canvi, els impulsen a crear i dur a terme noves idees i en fomenten la responsabilitat a l'hora de dur a terme els seus projectes. Ajuda els joves a desenvolupar la seva iniciativa i a tractar de dur-la a la pràctica, n'augmenta el nivell d'aspiració, el rendiment escolar i desenvolupa capacitats molt valuoses per a l'educació i l'ocupació” (Entrance Project, 2001). A més a més, el currículum segueix dient que en el primer bloc de continguts de l'assignatura, l'alumne ha d'aprendre a fomentar l'autonomia personal, fomentar la seva capacitat per impulsar projectes i aprendre a relacionar el seu entorn amb les qualitats i aspiracions personals.

- Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial (3r d'ESO)

Aquí trobam un primer bloc que tracta l'Autonomia Personal, el Lideratge i la Innovació, però quan estudiem els continguts res té a veure amb la IE. Concretament, es tracta:

BLOC 1: AUTONOMIA PERSONAL, LIDERATGE I INNOVACIÓ

- El cost d'oportunitat per cercar la millor alternativa
- El comportament econòmic i les dificultats per tenir un comportament racional.
- La planificació com a eina indispensable per millorar les tasques plantejades.
- El foment de la creativitat i les potencialitats com a generadores de propostes que es percebin valuoses per als altres.

Taula 2: Bloc 1 d'IAEE 3r d'ESO
Font: Decret 34/2015, de 15 de maig

- Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial (4rt d'ESO)

En aquest cas, també trobam el bloc d'Autonomia Personal, Lideratge i Innovació amb una petita menció a temes d'IE com són l'autonomia i l'autoconeixement, mesclats, però, com es veu a continuació, amb altres temes teòrics que res tenen a veure amb el títol del bloc, com són:

BLOC 1: AUTONOMIA PERSONAL, LIDERATGE I INNOVACIÓ

- L'autonomia i l'autoconeixement. Iniciativa empenedora i empresari en la societat.
- Interessos, aptituds i motivacions personals per a la carrera professional.
- Itineraris formatius i carreres professionals. Procés de recerca de feina en empreses del sector. Autoocupació. Procés de presa de decisions sobre l'itinerari personal.
- Drets i deures del treballador. El dret del treball.
- Drets i deures derivats de la relació laboral.
- Contracte de treball i negociació col·lectiva.
- Seguretat Social. Sistema de protecció. Ocupació i desocupació.
- Protecció del treballador i beneficis socials.
- Riscs laborals. Normes. Planificació de la protecció en l'empresa.

Taula 3: Bloc 1 d'IAEE 4rt d'ESO
Font: Decret 34/2015, de 15 de maig

El decret del currículum de Secundària a les Balears fa menció, també, a que com a elements transversals "la Conselleria d'Educació i Universitat i els

centres docents han de fomentar mesures perquè els alumnes participin en activitats que els permetin desenvolupar la creativitat, la sensibilitat artística, l'autonomia, la iniciativa, la feina en equip, l'esperit emprenedor, la confiança en un mateix i el sentit crític”.

Podem concloure que l'ensenyament de la intel·ligència emocional no té un lloc important en el currículum a les Balears.

3.5. PROJECTES EDUCATIUS D'EDUCACIÓ EMOCIONAL A ESPANYA

A Espanya trobam diferents projectes educatius que treballen l'educació emocional amb adolescents, com per exemple:

- L'experiència educativa “Educación Responsable” de la Fundació Botín a Santander. Programa que ajuda als joves a conèixer-se a ells mateixos i a confiar en sí mateixos, a comprendre els demés, a reconèixer i expressar emocions i idees, a desenvolupar l'autocontrol, a aprendre a desenvolupar decisions responsables, a valorar i cuidar la salut i, en general, a millorar les seves habilitats socials.

- Els programes del GROPE (Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica) a Catalunya, destinats a investigar sobre educació emocional i amb un pla de treball consistent en elaborar el marc teòric de l'educació emocional, dissenyar programes, crear materials, formar al professorat, perfilar estratègies i avaluar.

- El programa INTEMO del Laboratori d'Emocions de la Universitat de Màlaga (Natalio Extremera Pacheco y Pablo Fernández-Berrocal, 2013). Programa pràctic d'entrenament per joves centrat en l'aprenentatge d'habilitats emocionals i que desenvolupa les capacitats de percepció, expressió, facilitació, comprensió i regulació d'emocions.

Tots aquests programes, en general, fan feina amb la IE per tractar problemes entre els adolescents com poden ser el consum de drogues, les relacions

interpersonals, les conductes agressives, el rendiment acadèmic o la salut física i mental.

➤ El Programa “Ulises” (Comas, Moreno & Moreno, 2002) i el Programa “Construyendo Salud” (Luengo, Gómez-Fraguela, Garra & Romero, 2002), dos programes que tenen per objectiu la prevenció del consum d'estupefaents, centrant-se en la feina de l'autocontrol emocional com a manera de protecció front a certes conductes de risc i proporcionant estratègies per enfrontar-s'hi.

➤ L'institut Joan Maria Thomàs, a Palma, té un projecte educatiu consistent en el desenvolupament de la intel·ligència emocional dins l'aula com a estratègia contra el fracàs escolar. Aquest projecte, que s'integra dins l'assignatura de Llengua Castellana, fa feina amb un grup potencial de fracàs escolar i treballa per projectes, únic sistema que respecta l'entorn emocional de l'alumne. El que pretén aquest projecte educatiu és crear un espai emocional, on es negocien els continguts amb l'alumnat, per aconseguir que l'alumne millori la seva conducta i aconseguixi fer feina de forma autònoma, atès que tot fracàs escolar està lligat amb una barrera emocional. En aquest espai es permet a l'alumne expressar lliurement els seus sentiments, frustracions i interessos per intentar descobrir les seves capacitats. Per tot això, organitzen projectes que fomenten el treball autònom on l'alumne aprèn a fer amb la llengua, a comunicar-se i a comprendre.

➤ L'escola Guinardó de Barcelona aplica com a eix transversal l'educació emocional des d'infantil fins a 4rt d'ESO. A més a més, des de l'any 2012 i, en el cas d'alumnes d'ESO, integren l'educació emocional dins l'assignatura de Cultura i Valors.

A algunes escoles espanyoles, tant públiques com privades, s'està començant a introduir l'educació emocional com a eix vertebrador del seu sistema educatiu i d'aprenentatge. A l'escola Sadako de Barcelona es fomenta l'educació emocional a través de l'experimentació amb una sessió setmanal on els alumnes realitzen projectes d'emprenedoria social.

No he trobat, però, cap programa d'educació emocional aplicada a l'emprenedoria per a secundària. Com hem dit abans l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial sí que pareix introduir, sense explicitar-ho clarament, conceptes d'intel·ligència emocional, però que a l'hora de la veritat la majoria de programacions didàctiques parlen només de temes com l'esperit emprenedor, el treball en equip, la comunicació i les habilitats directives que no completen la intel·ligència emocional. Altres, en canvi, com l'iES Playa San Juan a Alacant sí que es preocupen d'introduir el concepte d'IE.

En general, podem afirmar que l'educació emocional a les escoles encara es troba lluny d'estar integrada, tal com ho poden ser l'educació sexual, l'educació per a la salut, l'educació cívica i moral, l'educació per a la pau o l'educació per a la igualtat d'oportunitats.

3.6. LA FORMACIÓ DELS DOCENTS EN INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL

Observant diferents programacions didàctiques de l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial, ens adonam que algunes es treballen des del punt de vista de la IE i altres no, causa que es pot atribuir a la formació dels docents.

Segons el Reial Decret 665/2015, de 17 de juliol, pel qual es desenvolupen determinades disposicions relatives a l'exercici de la docència en l'educació secundària obligatòria, el batxillerat, la formació professional i els ensenyaments de règim especial, a la formació inicial del professorat i a les especialitats dels cossos docents d'ensenyament secundari, aquesta assignatura la poden impartir, per aquest ordre, professorat de l'Especialitat d'Economia, de l'especialitat de Formació i Orientació Laboral i de l'especialitat d'Organització i Gestió Comercial.

Això vol dir que més o menys el 75% del professorat que pot accedir a impartir l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial prové de carreres tècniques i/o econòmiques que no inclouen en el seu currículum cap

tipus de coneixement sobre intel·ligència emocional i/o psicologia (annex 2). Tot i així, revisant els graus de les especialitats descrites que actualment s'imparteixen a la Universitat de les Illes Balears podem concloure que no n'hi ha cap que inclogui cap assignatura d'intel·ligència emocional.

Si observam la formació impartida al Centres de Formació Permanent del Professorat a les nostres illes (annex 3) durant els cursos acadèmics 2014-2105, 2015-2016 i 2016-2017 ens adonam que no hi ha cap curs dedicat a la intel·ligència emocional aplicada a l'emprenedoria. Podem dir, però, que sí s'han realitzat jornades d'educació emocional, s'ha impartit formació en educació emocional per infantil, primària i secundària i s'ha introduït l'educació emocional de forma transversal per tractar temes com la violència de gènere o l'educació afectivo-sexual.

Podem concloure, per tant, que la formació en educació emocional pel professorat de l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial és una necessitat.

3.7. AVALUACIÓ DE LA INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL

Existeixen una sèrie de qüestionaris estandarditzats d'intel·ligència emocional que avaluen diferents components, tot i ser similars en la seva estructura. Entre ells destacam els següents:

El ***Trait-Meta Mood Scale*** (TMMS), basat en la formulació de Salovey i Mayer, que s'avalua a través de 48 ítems, encara que té dues versions reduïdes de 30 i 24. Aquest test conté tres dimensions: l'atenció als sentiments, la claredat emocional i la reparació d'emocions.

Un altre instrument de mesura és el ***Mayer Salovey Caruso Emotional Intelligence Test*** (MSCEIT) (Mayer, Salovey and Caruso, 2002; Mayer, et al., 1999), versió millorada del ***Multifactor Emotional Intelligence Sacale*** (MEIS) (Mayer, Caruso and Salovey, 1999) basat en el model de Salovey i Mayer. Comprèn 4 àrees de la intel·ligència emocional definides per Salovey i Mayer

(Mayer and Salovey, 1997): la percepció emocional, l'assimilació emocional, la comprensió emocional i la regulació afectiva, composts per un total de 141 ítems.

Finalment, destacam el **Bar-On Emotional Quotient Inventory** (1997, adaptat al castellà, MHS, 2000), mesura que conté 133 ítems i que valora 5 aspectes de la intel·ligència emocional, alguns d'ells descrits per Goleman, que se descomponen en un total de 15 subescales: 1) La competència intrapersonal, que comprèn el coneixement emocional d'un mateix, la seguretat, l'autoestima, l'autorealització i la independència; 2) La competència interpersonal, que avalua les relacions interpersonals, la responsabilitat social i l'empatia; 3) L'adaptabilitat, que integra les habilitats de solució de problemes, la comprovació de la realitat i la flexibilitat. 4) La gestió de l'estrès, integrat per la tolerància a l'estrès i el control d'impulsos. 5) L'estat d'ànim, format per la felicitat i l'optimisme. Aquest test dona a cada individu un nivell d'intel·ligència emocional general, així com un perfil personal i social. És un model orientat en el procés per tenir èxit, més que en l'èxit en sí mateix (Ugarriza i Pajares, 2005).

A continuació passam a descriure cada una d'aquestes grans àrees avaluades:

- I. Intrapersonal: competències i habilitats que fan referència a un mateix.
- II. Interpersonal: fa referència a les habilitats socials, la capacitat per escoltar i comprendre els sentiments dels altres.
- III. Gestió de l'estrès: comprèn la regulació emocional, la capacitat d'autocontrol davant situacions estressants.
- IV. Estat d'ànim: és la capacitat de mostrar una actitud positiva front a la vida

4. Desenvolupament de la Proposta

4.1. JUSTIFICACIÓ

Les investigacions estudiades han confirmat que un treballador emocionalment intel·ligent ajuda a millorar el creixement de les empreses, comportant d'aquesta manera un benefici per l'organització. Una empresa que vulgui tenir treballadors emocionalment intel·ligents ha de fer un anàlisi de l'estat actual per conèixer el perfil emocional inicial dels seus treballadors i després implantar polítiques encaminades a desenvolupar les habilitats del seu personal amb l'objectiu d'aconseguir la seva estratègia empresarial. El desenvolupament d'aquesta proposta consistirà en fer, dins l'aula, un símil d'aquest sistema que empen les empreses en un entorn real de feina. Per tenir alumnes emocionalment intel·ligents farem una avaluació del seu perfil emocional a través d'un qüestionari per, després, realitzar activitats dirigides a desenvolupar les habilitats emocionals de potencials emprenedors.

4.2. AVALUACIÓ DELS PERFILS

El primer pas de la proposta consisteix en avaluar el perfil emocionalment intel·ligent dels alumnes, la qual cosa suposa una valuosa informació pel docent per a conèixer el desenvolupament emocional dels seus alumnes. Per això, he decidit adaptar el Test *Bar-On Emotional Quotient Inventory* per facilitar la tasca als docents. Aquest test crec que és molt útil per aplicar a potencials emprenedors, atès que avalua tant la competència intrapersonal i interpersonal, com la capacitat d'adaptació als canvis, la gestió de l'estrès i l'estat d'ànim, factors claus amb els quals ha de comptar un emprenedor d'èxit.

4.2.1. Disseny del test

Amb l'objectiu d'avaluar emocionalment els alumnes, l'adaptació del test Bar-On ICE s'ha desenvolupat amb la intenció de fer-lo el més senzill possible, tant pels alumnes, tenint en compte que va dirigit a adolescents de 3r d'ESO i no a adults, a qui estan enfocats la majoria de qüestionaris, com pels docents. Per

això, l'inici del procés ha consistit en donar-li un aspecte molt més visual, amb la introducció d'un dibuix per cada aspecte a estudiar. Seguidament, he procedit a disminuir el nombre de preguntes, de 133 ítems que inclou el test original a 90, sempre distribuint el mateix nombre d'afirmacions per cada una de les 15 subescales. Tot i que les afirmacions tenen un caràcter general, la feina ha consistit en fer un triatge d'aquelles preguntes més idònies per definir les competències emocional dels emprenedors.

El canvi més substancial ha consistit en canviar l'escala de Likert en la qual estava basada el test clàssic amb respostes que anaven d'1 a 5, de menys a més freqüència, per una resposta dicotòmica de Sí o No, amb l'objectiu de conèixer amb precisió la quantitat d'acord o desacord amb la pregunta plantejada i, sobretot, per evitar problemes de comprensió amb les frases i no córrer el risc d'assignar mateixes puntuacions a afirmacions contràries.

4.2.2. Test adaptat

La presentació final del qüestionari, una vegada fetes totes i cada una de les adaptacions, es mostra a continuació:

QÜESTIONAR D'AUTOAVALUACIÓ EMOCIONAL BAR-ON ICE Adaptat per Margarita Munar Vidal

NOM _____

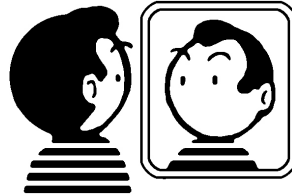
ASSIGNATURA _____

CURS _____

Llegeix cada una de les frases següents relacionades amb les teves emocions i sentiments i respon SÍ o NO en funció de com penses, sents i actues en cada una de les situacions.

No hi ha respostes bones ni dolentes. No utilitzis molt de temps en cada resposta.

Competència Intrapersonal

Coneixement emocional de si mateix

1.	Me resulta relativament fàcil expressar els meus sentiments	Sí	No
2.	M'és difícil compartir els meus sentiments més íntims	Sí	No
3.	M'és difícil entendre i descriure com me sent	Sí	No
4.	Me resulta difícil expressar els meus sentiments més íntims	Sí	No
5.	Som conscient de com me sent	Sí	No
6.	Som conscient del que m'està passant fins i tot quan estic alterat/da	Sí	No

Seguretat

7.	No som capaç d'expressar els meus pensaments	Sí	No
8.	Quan estic enfadat amb algú li puc dir	Sí	No
9.	Quan no estic d'acord amb algú sent que li puc dir	Sí	No
10.	Me resulta difícil dir "no" encara que tenguí el desig de fer-ho	Sí	No
11.	Me resulta relativament fàcil dir-li a la gent el que pens	Sí	No
12.	Els demés pensen que no me faig valer, que me manca fermesa	Sí	No

Autoestima

13.	Me sent segur/a de mi mateix/a en la majoria de les situacions	Sí	No
14.	No tenc confiança en mi mateix	Sí	No
15.	Me tenc molt de respecte	Sí	No
16.	Me resulta difícil acceptar-me tal com som	Sí	No
17.	Me sent feliç amb mi mateix	Sí	No
18.	Les meves qualitats superen els meus defectes i això me permet estar content amb mi mateix	Sí	No

Autorealització

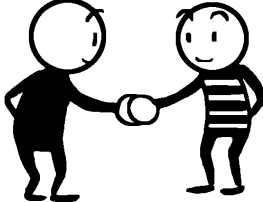
19.	Intent valorar i donar-li sentit a la meva vida	Sí	No
20.	No puc identificar les meves qualitats, no sé realment per a quines coses som bo	Sí	No
21.	Tract de seguir endavant amb les coses que m'agraden	Sí	No
22.	Gaudesc de les coses que m'interessen	Sí	No
23.	Tract d'aprofitar al màxim les coses que m'agraden	Sí	No
24.	No tenc idea del que vull fer en la meva vida	Sí	No

Independència

25.	Quan faig feines amb altres persones, tendesc a confiar més en les idees dels demés que en les meves pròpies	Sí	No
-----	--	----	----

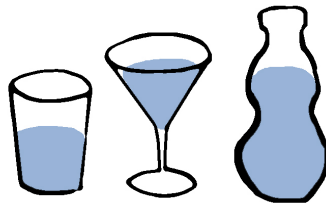
26.	Preferesc que els altres prenguin les decisions per jo	Sí	No
27.	Me resulta difícil prendre decisions per mi mateix	Sí	No
28.	Preferesc seguir als altres, a ser líder	Sí	No
29.	Tenc tendència a apegar-me massa a la gent	Sí	No
30.	Me pareix que necessit dels altres, més del que ells me necessiten	Sí	No

Taula 4: Competència Intrapersonal
Font: Elaboració pròpia a partir de l'adaptació del Bar-On ICE

Competència Interpersonal			
			
Relacions interpersonals			
31.	Som incapaç de demostrar afecte	Sí	No
32.	Me resulta fàcil fer amics	Sí	No
33.	M'és difícil relacionar-me amb els demés	Sí	No
34.	Les meves relacions més properes signifiquen molt, tant per jo com per les meves amistats	Sí	No
35.	Mantenc bones relacions amb la gent	Sí	No
36.	Els demés opinen que som una persona sociable	Sí	No
Responsabilitat social			
37.	M'agrada ajudar a la gent	Sí	No
38.	Si pogués violar la llei sense pagar les conseqüències, ho faria en determinades situacions	Sí	No
39.	Som respectuós amb els demés	Sí	No
40.	M'és difícil veure sofrir a la gent	Sí	No
41.	M'importa el que li pugui succeir als demés	Sí	No
42.	Som sensible als sentiments de les altres persones	Sí	No
Empatia			
43.	Som incapaç de comprendre com se senten els demés	Sí	No
44.	Tenc la capacitat per comprendre els sentiments dels demés	Sí	No
45.	Les meves amistats me confien les seves intimitats	Sí	No
46.	M'importa el que li pugui succeir als demés	Sí	No
47.	Som sensible als sentiments de les altres persones	Sí	No
48.	Intent no ferir els sentiments dels demés	Sí	No

Taula 5: Competència Interpersonal
Font: Elaboració pròpia a partir de l'adaptació del Bar-On ICE

Adaptabilitat

Solució de problemes

49.	Per superar les dificultats que se me presenten actuo pas a pas	Sí	No
50.	Front a una situació problemàtica obtenc la major quantitat d'informació possible per comprendre millor el que està passant	Sí	No
51.	Abans d'intentar solucionar un problema m'agrada obtenir un panorama global	Sí	No
52.	El primer que faig quan tenc un problema és aturar-me a pensar	Sí	No
53.	Front a una situació problemàtica analitz totes les opcions i després triï la que consider millor	Sí	No
54.	Per poder resoldre una situació que es presenta, analitz totes les possibilitats existents	Sí	No

Comprovació de la realitat

55.	Tact de ser realista, no m'agrada fantasiar ni somiar despert	Sí	No
56.	La gent no comprèn la meva manera de pensar	Sí	No
57.	Tenc tendència a perdre contacte amb la realitat i a fantasiar	Sí	No
58.	Me deix endur per la meva imaginació i les meves fantasies	Sí	No
59.	Som conscient del que m'està passant, tot i quan estic alterat/da	Sí	No
60.	Som capaç de deixar de fantasiar per immediatament posar-me a to amb la realitat	Sí	No

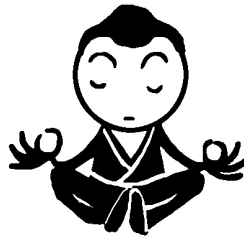
Flexibilitat

61.	Me resulta difícil començar coses noves	Sí	No
62.	En general, me resulta difícil adaptar-me als canvis	Sí	No
63.	Me resulta difícil canviar d'opinió	Sí	No
64.	Me resulta fàcil adaptar-me a situacions noves	Sí	No
65.	Puc canviar les meves costums	Sí	No
66.	Si me vés obligat a deixar la meva casa actual, me seria difícil adaptar-me novament	Sí	No

Taula 6: Adaptabilitat

Font: Elaboració pròpia a partir de l'adaptació del Bar-On ICE

Gestió de l'estrès

Tolerància a l'estrès

67.	Sé com manejar els problemes més desagradables	Sí	No
68.	Crec que tenc la capacitat per poder controlar les situacions difícils	Sí	No
69.	Puc manejar situacions d'estrès sense posar-me massa nerviós	Sí	No
70.	No resistesc l'estrès	Sí	No
71.	Sent que me resulta difícil controlar l'ansietat	Sí	No
72.	Sé com mantenir la calma en situacions difícils	Sí	No

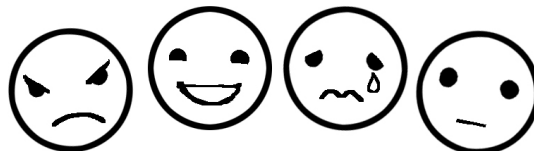
Control d'impulsos

73.	Tenc problemes per controlar-me quan m'enfad	Sí	No
74.	Quan començ a xerrar me resulta difícil aturar-me	Sí	No
75.	Som impulsiu/va i això me du problemes	Sí	No
76.	Som impacient	Sí	No
77.	Tenc mal caràcter	Sí	No
78.	Tenc tendència a explotar de ràbia fàcilment	Sí	No

Taula 7: Gestió de l'estrès

Font: Elaboració pròpia a partir de l'adaptació del Bar-On ICE

Estat d'ànim

Felicitat

79.	Me resulta difícil gaudir de la vida	Sí	No
80.	Som una persona bastant alegre i optimista	Sí	No
81.	Som una persona divertida	Sí	No
82.	Me deprimec	Sí	No
83.	No estic molt content/a amb la meua vida	Sí	No
84.	Gaudesc de les vacances i els caps de setmana	Sí	No

Optimisme			
85.	Quasi tot el que faig, ho faig amb optimisme	Sí	No
86.	En general, esper que succeeixi el millor	Sí	No
87.	En general, me sent motivat per seguir endavant, inclús quan les coses es posen difícils	Sí	No
88.	En general, tenc una actitud positiva per tot, fins i tot quan sorgeixen inconvenients	Sí	No
89.	Crec en la meua capacitat per manejar els problemes més difícils	Sí	No
90.	En general, quan començ alguna cosa nova tenc la sensació que fracassaré	Sí	No

Taula 8: Estat d'ànim
Font: Elaboració pròpia a partir de l'adaptació del Bar-On ICE

4.2.3. Aplicació del test

Es tracta d'un test orientatiu del perfil emocional de cada alumne per tal de que ells reflexionin i el docent pugui veure quins aspectes que influeixen en la capacitat emprenedora predominen més en cada un d'ells. Per això, es dedicarà una sessió, a l'inici de l'assignatura, a aplicar aquest test dins l'aula.

ACTIVITAT	Aplicació del test d'Intel·ligència Emocional
AUTOR/A	Test Bar-On Ice (MHS, 2000) adaptat per Margarita Munar Vidal
GRUP-CLASSE	Alumnes de 3r d'ESO
ASSIGNATURA	Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial
OBJECTIU	Conèixer el perfil emocional dels alumnes
CONTINGUTS TREBALLATS	Avaluació de les habilitats personals i socials dels alumnes
DINÀMICA	Individual i escrit
MATERIAL	Full de preguntes i respostes del test i bolígraf
TEMPORALITZACIÓ	Una sessió de 55 minuts
ESPAI	Aula

Taula 9: Aplicació del test.
Font: Elaboració pròpia.

4.2.4. Anàlisis

Totes les afirmacions del qüestionari tenen una connotació positiva o negativa, per aquest fet he elaborat un solucionari on a cada resposta se li dóna un Sí o un No segons la seva connotació i es corregirà de manera que si la resposta donada per l'alumne coincideix amb la del solucionari s'atribuirà 1 punt i sinó 0 punts. Aquesta escala de Sí o No facilita clarament la seva correcció.

Competència Intrapersonal

Coneixement emocional de si mateix		Seguretat		Autoestima		Autorealització		Independència	
1.	SÍ	7.	NO	13.	SÍ	19.	SÍ	25.	NO
2.	NO	8.	SÍ	14.	NO	20.	NO	26.	NO
3.	NO	9.	SÍ	15.	SÍ	21.	SÍ	27.	NO
4.	NO	10.	NO	16.	NO	22.	SÍ	28.	NO
5.	SÍ	11.	SÍ	17.	SÍ	23.	SÍ	29.	NO
6.	SÍ	12.	NO	18.	SÍ	24.	NO	30.	NO

Competència Interpersonal

Relacions interpersonals		Responsabilitat social		Empatia	
31.	NO	37.	SÍ	43.	NO
32.	SÍ	38.	NO	44.	SÍ
33.	NO	39.	SÍ	45.	SÍ
34.	SÍ	40.	SÍ	46.	SÍ
35.	SÍ	41.	SÍ	47.	SÍ
36.	SÍ	42.	SÍ	48.	SÍ

Adaptabilitat

Solució de problemes		Prova de realitat		Flexibilitat	
49.	SÍ	55.	SÍ	61.	NO
50.	SÍ	56.	NO	62.	NO
51.	SÍ	57.	NO	63.	NO
52.	SÍ	58.	NO	64.	SÍ
53.	SÍ	59.	SÍ	65.	SÍ
54.	SÍ	60.	SÍ	66.	NO

Gestió de l'estrès

Tolerància a la tensió	
67.	SÍ
68.	SÍ
69.	SÍ
70.	NO
71.	NO
72.	SÍ

Control d'impulsos	
73.	NO
74.	NO
75.	NO
76.	NO
77.	NO
78.	NO

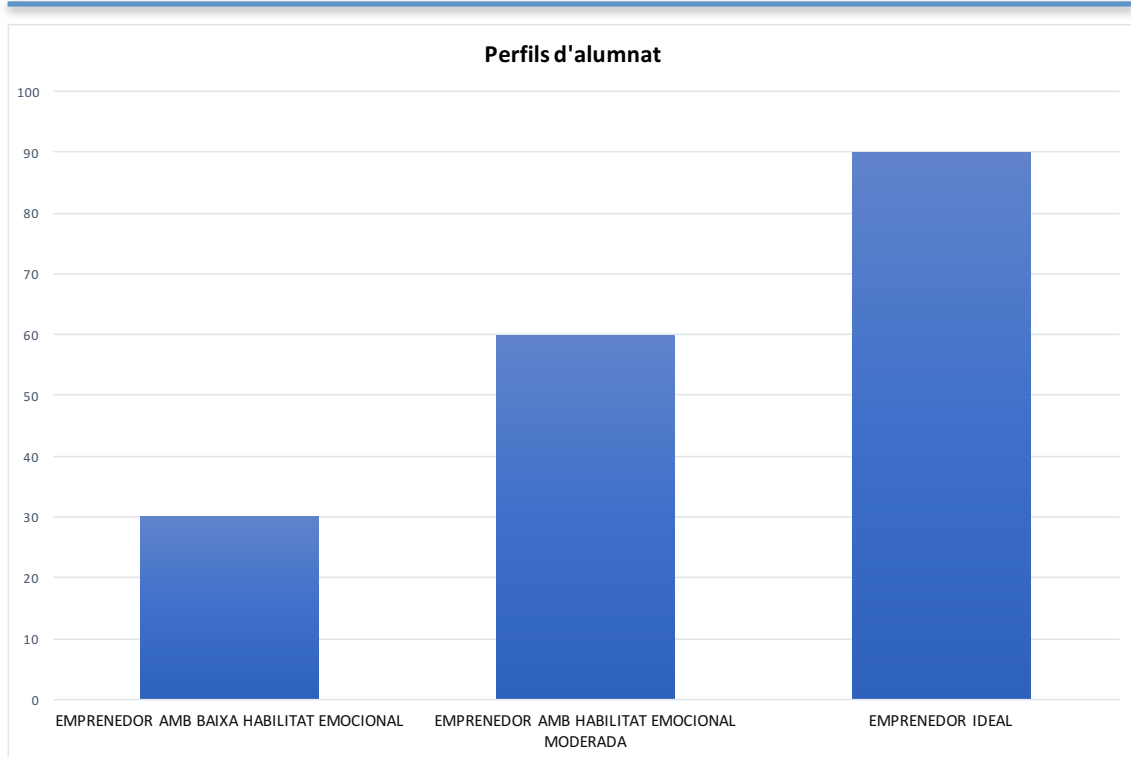
Estat d'ànim

Felicitat	
79.	NO
80.	SÍ
81.	SÍ
82.	NO
83.	NO
84.	SÍ

Optimisme	
85.	SÍ
86.	SÍ
87.	SÍ
88.	SÍ
89.	SÍ
90.	NO

Taula 10: Solucionari del test
Font: Elaboració pròpia.

Una vegada corregit el test obtenim el perfil emocional de cada alumne per cada un dels 15 ítems que estudia. A partir d'aquí, sumant la puntuació obtinguda en total destacam 3 perfils d'alumnes. Els qui obtinguin de 0 a 30 punts consideram que són persones amb baixa habilitat emocional i que, per tant, no són bon perfils d'emprenedors. Aquells que tenguin un resultat de 30 a 60 punts consideram que són persones amb una habilitat emocional moderada i que, per tant, treballant la intel·ligència emocional poden arribar a ser bons emprenedors i, finalment, els qui obtinguin més de 60 punts entenem que són persones amb una habilitat emocional elevada i que, per tant, són el perfil d'emprenedor exitós. En el següent gràfic podem observar de forma clara cada un d'aquests tres perfils emocionals de l'alumnat:

Gràfic 2. Perfils de l'alumnat.
Font: Elaboració pròpia.

El perfil d'emprenedor ideal és aquell que compta amb habilitats personals i socials, sap adaptar-se als canvis, maneja l'estrès i compta amb un bon estat d'ànim. Si es té un perfil moderat és que manca algun d'aquests punts, però si ho treballa pot arribar a ser un bon emprenedor. Els que obtinguin baixa puntuació en la majoria d'aspectes tractats, entenem que, inicialment, no tenen un perfil emprenedor, tot i que, es pot treballar.

4.3. ACTUACIONS AMB ACTIVITATS

A continuació, passam a desenvolupar una sèrie d'activitats per treballar la intel·ligència emocional per cada un dels perfils descrits anteriorment.

4.3.1. Disseny de les activitats

Es pretén dissenyar un conjunt d'activitats per millorar l'habilitat emocional dels potencials emprenedors dins l'assignatura de 3r d'ESO d'Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial, com ja hem comentat abans. És per això, que passam a presentar cada una d'aquestes activitats fonamentades en la

intel·ligència emocional que ha estès l'autor Daniel Goleman, però aplicades, moltes d'elles, al món empresarial.

Les activitats han sigut dissenyades de forma molt variada per tal que els alumnes assoleixin, també, algunes de les competències que assenyala l'article 6 apartat 1 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, concretament; la comunicació lingüística, la competència digital, l'aprendre a aprendre, les competències socials i cíviques i el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. La utilització de la tecnologia pel desenvolupament d'aquestes activitats farà que els alumnes assoleixin la competència digital, a més, també en ocasions, hauran de treballar de forma autònoma, amb la qual cosa, aprendran a aprendre. La comunicació lingüística l'hauran de desenvolupar a través dels debats i les diferents activitats que es duran a terme, sempre desenvolupament, també de forma implícita, l'esperit emprenedor i la competència social.

A l'hora de dissenyar aquestes activitats s'ha tengut molt present la idea que la base de la intel·ligència emocional és l'autoconeixement, per això, gran part de les activitats s'han dedicat a aprendre aquesta primera aptitud de la intel·ligència emocional. De les 6 activitats proposades se n'han destinat tres a que els alumnes coneguin les emocions, expressin allò que senten en cada moment, siguin conscients d'allò que no mostren o diuen, siguin conscients de les emocions dels demés i coneguin les seves habilitats i el seu talent. I és que, com diria el cèlebre Einstein "conèixer bé als altres és intel·ligent, conèixer-se bé a si mateix és saviesa".

Totes les activitats s'han plantejat per ser desenvolupades dins l'aula, tot i així, alguna d'elles necessita de feina a casa, perquè s'emprarà la modalitat Flipped Classroom on els alumnes hauran de fer una lectura o visualitzar un vídeo a casa i després a classe es realitzaran activitats d'aprenentatge basades en el tema en qüestió. Està pensat que les activitats siguin molt variades (debats,

role-playing, dinàmiques de grup, tasques individuals o per parelles...) amb l'objectiu de potenciar i estimular l'atenció de tots els alumnes.

S'ha programat que les activitats es duguin a terme, a principi de curs, dins el primer bloc de l'assignatura, anomenat "Autonomia personal, lideratge i innovació", i que tenguin una durada de 8 sessions de 55 minuts cada una.

4.3.2. Relació d'activitats

Les activitats que propòs per practicar la intel·ligència emocional dins l'aula són les següents:

- I. **Buida la motxilla:** es tracta d'una dinàmica de grup on es demana que els alumnes es defineixin a si mateixos a través dels objectes que porten dins la seva motxilla i els objectes que els hi agradaria que hi fossin per explicar les seves metes futures. És una activitat pensada perquè els alumnes indaguin en l'autoconeixement, en el coneixement dels altres i en el que veuen els altres d'un mateix.
- II. **Tens perfil emprenedor?:** Aquesta activitat consisteix en l'estudi de les característiques d'emprenedors exitosos per tal de formar un perfil general d'emprenedor i, posteriorment, fer una comparació amb les habilitats que creuen tenir cada un dels tres grups que han sorgit de l'avaluació del test d'intel·ligència emocional. L'objectiu principal és fer pensar als alumnes amb les seves pròpies habilitats i el seu talent.
- III. **Comunicació i escolta activa:** realització d'un role-playing per practicar la comunicació i l'escolta activa, una vegada estudiada la teoria d'aquest tema. Es tracta de vivenciar com es sent la persona quan no és escoltada de forma activa.
- IV. **Les emocions de l'emprenedor:** activitat per conèixer les emocions, a partir de la visualització de la pel·lícula Inside Out, per la qual cosa els alumnes realitzaran el seu mapa emocional. Posteriorment, es farà un

darrer joc per entendre que hi ha emocions negatives que poden afectar a l'hora d'emprendre i es donarà una pauta per combatre-les.

- V. **Tintín, el líder:** tasca que es durà a terme a través de l'eina Webquest (realitzada amb el programa Webquest Creator 2) on es donaran instruccions de com realitzar l'activitat. L'activitat consistirà, primer, en llegir un còmic de Tintin a casa, després estudiar la teoria de les habilitats directives que ha de tenir un líder per acabar fent una recerca d'aquestes habilitats a través de com actua el personatge dins la història del còmic.
- VI. **Resolució de conflictes:** estudi de com poden afectar els conflictes a un emprenedor, visualització d'un vídeo explicatiu de les postures que es poden tenir davant els conflictes i dinàmica grupal per posar en pràctica cada una d'aquestes postures. La idea és que els alumnes aprenguin a ser assertius davant els problemes i, a més, aprenguin a controlar les seves emocions a través de la relaxació.

4.3.3. Classificació dels perfils

Una vegada feta l'avaluació emocional dels alumnes ens han sorgit tres grups diferenciats, els que tenen poca habilitat emocional, els que tenen una habilitat emocional moderada i els que tenen una elevada intel·ligència emocional. D'aquí que les activitats dissenyades s'hagin fet pensant en cada un d'aquests perfils. Concretament, les activitats dirigides a fer una recerca interior per conèixer-se un mateix van dirigides, principalment, als perfils amb poca i moderada habilitat emocional, perquè sabem que el primer pas per tenir intel·ligència emocional és l'autoconeixement. Difícilment algú pot controlar les seves reaccions i utilitzar-les de manera productiva si no coneix les seves fortaleses i debilitats. És per això que les activitats "*Buida la motxilla*" i "*Les emocions de l'emprenedor*" van dirigides exclusivament als perfils amb baixa i moderada intel·ligència emocional.

A continuació, tenim tres activitats “*Tens perfil emprenedor*”, “*Resolució de conflictes*” i “*Comunicació i escolta activa*” que aniran dirigides a tots els perfils d'alumnes que tenim. La primera, no només perquè l'activitat està pensada per a què els alumnes defineixin el perfil d'emprenedor, pensin en les seves aptituds i les comparin amb les del perfil emprenedor o perquè se n'adonin de les seves habilitats i vegin quines haurien d'aprendre per arribar a ser uns bons emprenedors, sinó també perquè, a la vegada, podrem observar com es veuen cada un dels grups, si coincideixen més o menys amb el perfil emprenedor en funció de la seva habilitat emocional. En quant a la segona i tercera activitat pensam que són necessàries per tots, perquè comunicar-se bé, fer una escolta activa i expressar sentiments, opinions i drets sense ferir els sentiments dels altres és cosa de tots.

Finalment, l'activitat “*Tintín, el líder*” és una activitat ja enfocada als alumnes que tenen un perfil amb més habilitat emocional perquè són els que, inicialment, s'acostarien més a un perfil emprenedor i que, per tant, han de conèixer les habilitats directives per arribar a ser uns bons líders.

4.3.4. Avaluació de les activitats

Tot i la importància de realitzar una avaluació, no es donarà cap qualificació a la part del mòdul que fa referència a la intel·ligència emocional, perquè allò realment important no és un resultat numèric, sinó el desenvolupament de les habilitats dels alumnes gràcies a la pràctica d'unes activitats. Es preveu dur a terme una avaluació inicial, contínua i final.

L'avaluació inicial es farà a través del qüestionari Bar-On ICE sobre intel·ligència emocional, on marcarem el punt de partida de l'habilitat emocional de cada alumne. Aquest test es durà a terme en la primera sessió, abans de començar les activitats.

Durant les 8 sessions que duren les activitats es seguirà una **avaluació de tipus contínua o formativa** on el docent farà una revisió continuada i anirà prenent nota en un Diari del que observa a cada sessió per tal de veure el

progrés de l'alumnat. El docent anotarà l'actitud dels alumnes en la realització de cada una de les activitats, tenint en compte els indicadors de tipus qualitatiu que es mostren a la taula següent:

Nom:			Data:		
INDICADORS:	Sempre	Casi sempre	A vegades	Casi mai	Mai
És puntual					
Està atent a les explicacions del professor					
Participa activament en els debats					
Realitza les tasques adequadament					
Fa preguntes al professor					
Mostra interès					
Sap treballar en equip					

Taula 11: Avaluació d'actitud
Font: Elaboració pròpia.

A més a més es farà una **autoavaluació** i **coavaluació** de les expressions orals en els debats, amb l'objectiu que els alumnes posin en pràctica la seva capacitat crítica amb ells mateixos i amb els companys.

Nom:			Data:		
INDICADORS:	Sempre	Casi sempre	A vegades	Casi mai	Mai
M'exprés de forma clara i ordenada					
Faig un ús adequat del temps					
Utilitz un vocabulari adequat					
El llenguatge corporal va relacionat amb el que dic					
Utilitz un to de veu adequat					
Demostro seguretat					
Respecto el torn de paraula					

Taula 12: Autoavaluació i Coavaluació
Font: Elaboració pròpia.

Per dur a terme l'**avaluació final** es tornarà a passar als alumnes el test inicial per veure si han millorat la seva habilitat emocional. Així i tot, el docent també avaluarà el grau de coneixement i les habilitats a través de la següent rúbrica.

	Deficient	Bo	Excel·lent
Emocions	No entén les emocions i com aquestes poden afectar als emprenedors	Entén les emocions i com aquestes poden afectar als emprenedors	Entén les emocions i com aquestes poden afectar als emprenedors, però a més identifica les emocions dels altres.
Autoconeixement	No coneix els seus talents i habilitats	És conscient d'alguna de les seves habilitats	Coneix els seus talents i habilitats a la perfecció
Participació en els debats	No respecta el torn de paraula i utilitza un vocabulari poc adequat.	Respecta el torn de paraula i escolta als demés però a vegades no utilitza el vocabulari adequat.	Guarda el torn de paraula i té una actitud respectuosa. Utilitza un to i un vocabulari adequat. Fa una escolta activa.
Habilitats directives	No sap com ha de ser un bon líder	Identifica les habilitats del líder però no ho sap diferenciar amb les d'un cap.	Coneix perfectament les habilitats que ha de tenir un líder i sap diferenciar entre cap i líder

Taula 13: Rúbrica d'avaluació final
Font: Elaboració pròpia.

Finalment, es passarà una **enquesta de satisfacció** anònima als alumnes per tal de conèixer el grau de satisfacció amb la tasca del professor. Aquesta enquesta d'avaluació de la qualitat docent pretén valorar, concretament, aspectes com la impartició de la matèria, l'organització i, sobretot, el grau de satisfacció de l'alumnat i el sistema d'avaluació emprat.

L'objectiu d'aquest qüestionari és recollir informació per avaluar la tasca docent. Per favor, indica el teu grau d'acord segons la següent escala d'avaluació.
(1 Totalment en desacord – 5 Totalment d'acord)

	Indicadors	1	2	3	4	5
1	L'atenció rebuda pel professor/a ha estat adequada					
2	Les explicacions han estat clares					
3	Les activitats realitzades a classe han sigut útils per la meua vida personal i pel meu futur professional					
4	Les classes han estat amenes					
5	El professor/a ha utilitzat adequadament els recursos didàctics per facilitar l'aprenentatge					
6	El professor/a ha fomentat la participació a classe					
7	Les tasques fetes tenen relació amb el que es pretén que aprenguin els alumnes					
8	L'avaluació té relació amb el tipus de tasques fetes a classe					
9	El professor/a ens ha ajudat a resoldre els dubtes					
10	En general, estic satisfet/a amb la tasca del professor/a					

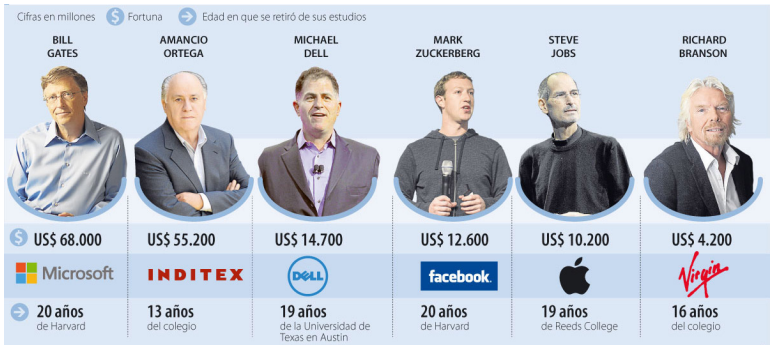
Taula 14: Enquesta de satisfacció.
Font: Elaboració pròpia.

4.3.5. Activitats

A continuació es mostren les activitats d'intel·ligència emocional aplicada a l'emprenedoria que es desenvoluparan dins el primer bloc "Autonomia personal, lideratge i innovació" de l'assignatura d'Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial de 3r d'ESO.

ACTIVITAT 1: Buida la motxilla		Nre. de sessions: 1
Perfils als quals va dirigit:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Emprenedor amb baixa habilitat emocional ✓ Emprenedor amb habilitat emocional moderada 	
Objectius:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explorar els sentiments i valors personals 2. Conèixer-se un mateix 	
Descripció:	L'activitat tractarà, mitjançant el joc, que els alumnes es defineixin a si mateixos a través dels objectes que porten dins la seva motxilla.	
Desenvolupament:	<p>2 minuts Es faran petits grups de 3 a 5 persones i se demanarà a cada grup que buidi les seves coses de la motxilla, cartera, butxaques...</p> <p>23 minuts Per torns, cada membre del grup passarà a descriure's a través dels objectes que conté la seva motxilla, així com dir els objectes que els hi agradaria que hi fossin d'aquí uns anys. Exemple: "Som una persona amb mentalitat analítica, per això duc una calculadora". Es poden compartir objectes dins el propi grup. Seguidament, cada alumne passarà també a definir als companys del grup.</p> <p>10 minuts Una vegada fet aquest exercici el docent demanarà a cada alumne que escrigui una llista de les coses que s'han dit (el que li agrada, el que no li agrada, els seus hàbits, com es veu, les seves pors, les seves esperances...)</p> <p>20 minuts Debat sobre l'exercici. Qüestions a discutir:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Quins són els teus sentiments quan mostres els teus objectes? 2. Què és el que no estàs mostrant? 3. Estàs sorprès pel que mostren els companys? 4. Com te veuen els teus companys que tu no veus? 5. Què tenen d'igual o de diferent els teus objectes amb els dels altres? 6. Les coses que has mostrat te recorden alguna cosa? Què sents? 7. Has descobert alguna cosa amb aquest exercici? 8. Què voldràs que hi hagi dins la motxilla quan siguis la persona que vols arribar a ser en el futur? <p>Total: 55 minuts</p>	
Material necessari:	<ul style="list-style-type: none"> • Els objectes que porten els alumnes • Quadern i bolígraf 	
Criteris d'Avaluació:	<ol style="list-style-type: none"> 1. El grau de coneixement d'un mateix 2. La participació i la iniciativa 3. La comunicació 	

Taula 15: Activitat 1
Font: Elaboració pròpia.

ACTIVITAT 2: Tens perfil emprenedor?		Nre. de sessions: 2																					
Perfils als quals va dirigit	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Emprenedor amb baixa habilitat emocional ✓ Emprenedor amb habilitat emocional moderada ✓ Emprenedor ideal 																						
Objectius:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conèixer la història d'emprenedors exitosos i descobrir les seves qualitats, habilitats i el seu talent 2. Fer pensar als alumnes en les seves habilitats i talent 3. Observar les habilitats de cada perfil 4. Aprendre que el talent i les habilitats poden ser innates però també es poden aprendre 																						
Descripció:	Estudi de cas de 3 emprenedors exitosos per conèixer com han arribat al seu èxit, però, sobretot, perquè identifiquin quines característiques personals i professionals comparteixen per després passar a comparar-les amb les seves pròpies.																						
Desenvolupament:	<p>1 minut Dividir la classe en 3 grups, un per cada perfil d'emprenedor sorgit del test d'intel·ligència emocional.</p> <p>14 minuts Estudi de cas de 3 emprenedors d'èxit</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Emprenedor</th> <th>Fortuna (US\$)</th> <th>Edat en que se retiró de sus estudios</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>BILL GATES</td> <td>US\$ 68.000</td> <td>20 años de Harvard</td> </tr> <tr> <td>AMANCIO ORTEGA</td> <td>US\$ 55.200</td> <td>13 años del colegio</td> </tr> <tr> <td>MICHAEL DELL</td> <td>US\$ 14.700</td> <td>19 años de la Universidad de Texas en Austin</td> </tr> <tr> <td>MARK ZUCKERBERG</td> <td>US\$ 12.600</td> <td>20 años de Harvard</td> </tr> <tr> <td>STEVE JOBS</td> <td>US\$ 10.200</td> <td>19 años de Reed's College</td> </tr> <tr> <td>RICHARD BRANSON</td> <td>US\$ 4.200</td> <td>16 años del colegio</td> </tr> </tbody> </table> <p>35 minuts Identificació de les competències d'aquests emprenedors i del talent i les aptituds que tenen els alumnes com a grup.</p> <p>40 minuts Elaboració d'una infografia que defineixi el perfil emprenedor i comparació amb el perfil sorgit de cada grup.</p> <p>20 minuts Debat final sobre si el talent i les aptituds son innates o es poden aprendre.</p> <p>Total: 110 minuts</p>		Emprenedor	Fortuna (US\$)	Edat en que se retiró de sus estudios	BILL GATES	US\$ 68.000	20 años de Harvard	AMANCIO ORTEGA	US\$ 55.200	13 años del colegio	MICHAEL DELL	US\$ 14.700	19 años de la Universidad de Texas en Austin	MARK ZUCKERBERG	US\$ 12.600	20 años de Harvard	STEVE JOBS	US\$ 10.200	19 años de Reed's College	RICHARD BRANSON	US\$ 4.200	16 años del colegio
Emprenedor	Fortuna (US\$)	Edat en que se retiró de sus estudios																					
BILL GATES	US\$ 68.000	20 años de Harvard																					
AMANCIO ORTEGA	US\$ 55.200	13 años del colegio																					
MICHAEL DELL	US\$ 14.700	19 años de la Universidad de Texas en Austin																					
MARK ZUCKERBERG	US\$ 12.600	20 años de Harvard																					
STEVE JOBS	US\$ 10.200	19 años de Reed's College																					
RICHARD BRANSON	US\$ 4.200	16 años del colegio																					
Material necessari:	<ul style="list-style-type: none"> • Documents d'estudi de cas • Ordinador • Bolígraf 																						
Criteris d'Avaluació:	<ol style="list-style-type: none"> 1. El grau de coneixement d'un mateix 2. Sap elaborar una infografia 3. La participació i la iniciativa 4. La comunicació 																						

Taula 16: Activitat 2
Font: Elaboració pròpia.

ACTIVITAT 3: Comunicació i escolta activa		Nre. de sessions: 1
Perfils als quals va dirigit	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Emprenedor amb baixa habilitat emocional ✓ Emprenedor amb habilitat emocional moderada ✓ Emprenedor ideal 	
Objectius:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aprendre a escoltar activament 2. Experimentar la comunicació i escolta activa 	
Descripció:	El docent repartirà unes fitxes als alumnes explicant què és la comunicació i l'escolta activa i després es realitzarà un cas pràctic.	
Desenvolupament:	<p>1 minut Divisió del grup en parelles.</p> <p>14 minuts Estudi de la teoria de la bona comunicació a través de la fitxa que repartirà el professor a cada parella.</p> <p>20 minuts Realització d'un role-playing per parelles en el qual un alumne es farà passar per treballador i un altre per empresari. Un d'ells començarà a contar una història i l'altre l'interromprà de la següent forma: canviant de tema, posant pegues, mirant a una altra banda, intentant contar la seva pròpia història, contestant malament, demanant per què, xerrant amb una altra persona...</p> <p>Seguidament es canviaran els papers i un començarà a contar un problema i l'altre li contestarà de la següent forma: mostrant interès pel tema, mirant a la cara, expressant-li que entén com es sent, valorant les idees positives...</p> <p>15 minuts Posada en comú de l'exercici i debat sobre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Com s'han sentit els alumnes que han sigut interromputs tot el temps? • Com solem escoltar? • Com ens agradaria que ens escoltàs la gent? <p>Total: 55 minuts</p>	
Material necessari:	<ul style="list-style-type: none"> • Fitxes del professor amb la teoria • Bolígraf 	
Criteris d'Avaluació:	<ol style="list-style-type: none"> 1. La interpretació del cas 2. La participació i la iniciativa 3. La comunicació 	

Taula 17: Activitat 3
Font: Elaboració pròpia.

ACTIVITAT 4: Les emocions de l'emprenedor		Nre. de sessions: 1
Perfils als quals va dirigit	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Emprenedor amb baixa habilitat emocional ✓ Emprenedor amb habilitat emocional moderada 	
Objectius:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Distingir i conèixer les emocions 2. Identificar les emocions negatives que pot tenir un emprenedor 3. Aprendre com combatre les emocions negatives d'un emprenedor 	
Descripció:	<p>L'activitat consistirà en conèixer les emocions a través de la pel·lícula <i>Inside Out</i>. Posteriorment, es realitzaran unes activitats per reconèixer com es senten els alumnes davant les emocions i relacionar-ho amb les emocions que pot sentir un emprenedor a l'hora de muntar la seva idea de negoci.</p> <p>L'activitat es programa a través de la modalitat Flipped Classroom.</p>	
Desenvolupament:	<p>Visualització a casa de la pel·lícula <i>Inside Out</i>.</p> <p>1 minut 14 minuts 20 minuts 15 minuts 5 minuts Total: 55 minuts</p> <p>Divisió de la classe en grups de discussió de 4 persones.</p> <p>Debat dins cada grup de discussió sobre les emocions identificades a la pel·lícula i les que sorgeixen a partir d'aquestes, i com ens poden afectar en el nostre dia a dia.</p> <p>Activitat d'aprenentatge a partir de la fitxa "Mapa d'Emocions" on els alumnes s'han de fer preguntes de com es varen sentir i quina emoció varen viure en un cas que ells recordin. Després han d'elaborar un mapa d'emocions.</p> <p>Treball col·laboratiu a partir de la fitxa "Emocions Negatives dels Emprenedors" on els alumnes han d'unir els retalls de cada emoció amb la seva definició i la seva forma de combatre-la.</p> <p>Posada en comú de les fitxes.</p>	
Material necessari:	<ul style="list-style-type: none"> • Fitxes del professor • Bolígraf • Mitjans audiovisuals 	
Criteris d'Avaluació:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coneix les emocions de la pel·lícula i com ens afecten 2. Coneix les emocions negatives que afecten els emprenedors 3. Realitza el mapa d'emocions 4. La comunicació 5. La participació i la iniciativa 	

Taula 18: Activitat 4
Font: Elaboració pròpia.

Complement activitat 4: FITXA EMOCIONS NEGATIVES DELS EMPRENEDORS		
Emoció	Definició	Forma de combatre-la
POR	Mecanisme d'autoprotecció davant allò desconegut. Sorgeix quan s'ha de prendre una decisió important i el ser humà pensa que hi ha algun risc com, per exemple, el risc a fracassar.	Conèixer-se bé a un mateix i actuar en conseqüència.
ANGOIXA	Resposta del ser humà quan no sabem per on tirar. Es pot donar, per exemple, quan tenim molta feina acumulada i no estam segurs de si estam utilitzant el temps adequadament.	Fer una llista de totes les tasques que has de fer, organitza-les i posa't a fer feina.
ANSIETAT	Mecanisme involuntari que es produeix quan pensam, de forma anticipada, que el resultat d'una decisió serà negatiu i no hi podem deixar de pensar.	Deixa de pensar i actua.
DECEPCIÓ	Es produeix quan alguna cosa que creiem que anava a funcionar no ho ha fet. Per exemple: un client que no te paga o un resultat que no has aconseguit.	Gestiona les teves expectatives, sé realista i analitza el que ha passat perquè no torni a succeir.
INSEGURETAT	Sorgeix quan hem de realitzar una tasca nova o diferent que creim que no serem capaços.	Llença't! La pròxima vegada ja te prepararàs millor.
APATIA	Es dóna quan veus que el teu projecte no acaba d'engegar, fas coses, ho intentes però no funciona i cada vegada va a pitjor. Te comences a demanar si és millor abandonar i dedicar-te a una altra cosa.	Compartir el teu problema t'ajudarà. Analitza els pros i contres.

Taula 19: Fitxa d'Emocions Negatives Activitat 4
Font: Elaboració pròpia.

Complement activitat 4: FITXA MAPA D'EMOCIONS

Realitza les següents preguntes a un company.

1. Recorda un cas en el qual sentissis una emoció negativa

2. Quan et surt aquesta emoció?

Quan escolt

Quan sent

Quan veig

3. Com ho vius físicament?

4. Com reacciones?

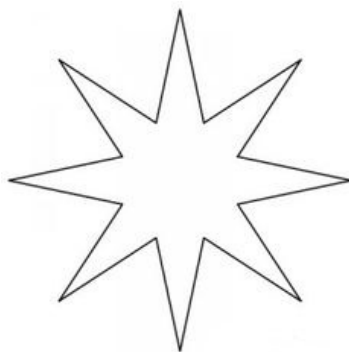
El que fas

El que no fas

El que dius

El que no dius

Ubica les emocions que has après en aquest mapa:

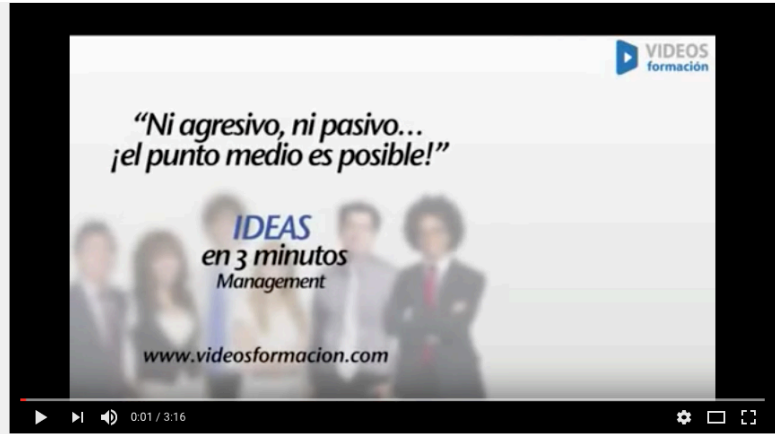

Taula 20: Fitxa Mapa d'Emocions Activitat 4

Font: Adaptació del Manual d'intel·ligència emocional pràctica de Paty Wilensky

ACTIVITAT 5: Tintín, el líder		Nre. de sessions: 2					
Perfils als quals va dirigit	✓ Emprenedor ideal						
Objectius:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conèixer les habilitats d'un líder 2. Aprendre la diferència entre líder i cap 3. Aprendre a través del còmic 						
Descripció:	L'activitat consistirà en llegir un còmic i cercar les habilitats del personatge com a líder d'una organització.						
Desenvolupament:	<p>55 minuts Lectura a casa del còmic "<i>L'assumpte Tornasol</i>" de Tintín. Activitat d'aprenentatge individual a través de l'eina Webquest on hi haurà una petita introducció del tema i s'explicarà la tasca a fer i els recursos a utilitzar. L'activitat tractarà que els alumnes facin una recerca de les habilitats d'un líder explicades a la introducció, a través del personatge Tintin, justificant en cada cas la situació en que es dona aquesta habilitat. Diferenciació entre líder i cap.</p> <p>55 minuts Elaboració d'un document en format Prezi, el qual s'haurà de penjar a la plataforma Moodle.</p>						
Total: 110 minuts	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p style="text-align: center; background-color: #ffff00;">WEBQUEST</p> <p style="text-align: center; font-size: 1.2em; font-weight: bold;">TINTÍN, EL LÍDER</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center; font-size: 0.8em;"> <tr> <td style="background-color: #f08080;">Introducció</td> <td style="background-color: #f08080;">Tasca</td> <td style="background-color: #f08080;">Recursos</td> <td style="background-color: #f08080;">Avaluació</td> <td style="background-color: #f08080;">Conclusió</td> </tr> </table> </div>		Introducció	Tasca	Recursos	Avaluació	Conclusió
Introducció	Tasca	Recursos	Avaluació	Conclusió			
Material necessari:	<ul style="list-style-type: none"> • Còmic • Ordinador 						
Criteris d'Avaluació:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Llegeix el còmic 2. Sap identificar les habilitats d'un líder 3. Elabora el Prezi 						

Taula 21: Activitat 5
Font: Elaboració pròpia.

ACTIVITAT 6: Resolució de conflictes		Nre. de sessions: 1
Perfils als quals va dirigit	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Emprenedor amb baixa habilitat emocional ✓ Emprenedor amb habilitat emocional moderada ✓ Emprenedor ideal 	
Objectius:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saber actuar amb intel·ligència emocional davant un conflicte. 2. Practicar l'assertivitat 3. Controlar les emocions a través de la relaxació 	
Descripció:	Visualització d'un vídeo explicatiu de les postures que es poden tenir davant els conflictes i dinàmica grupal per posar en pràctica cada una d'aquestes postures.	
Desenvolupament:		
9 minuts	Lectura d'un document sobre el fet que els conflictes, per exemple entre socis, poden ser devastadors per un emprenedor.	
4 minuts	Visualització del vídeo "Ni agresivo, ni pasivo... ¡el punto medio es posible!" per aprendre a resoldre els conflictes.	
		
20 minuts	El docent plantejarà un problema i es realitzarà una dinàmica grupal formant 3 grups, un per cada postura davant una situació de conflicte (passiva, agressiva i assertiva). Cada grup haurà de donar resposta al problema des de la seva posició.	
10 minuts	Exposició entre tots els grups de les característiques, avantatges i inconvenients de cada una de les postures a prendre davant el conflicte.	
2 minuts	Explicar als alumnes que a vegades quan ens enfadam podem reaccionar de males maneres, per això hem d'aprendre a controlar-nos i relaxar-nos.	
10 minuts	Exercici de relaxació. El professor posa música relaxant mentre els alumnes es tomben enterra i romanen en silenci. El professor anirà donant indicacions de com respirar i instruccions que hauran de visualitzar sense jutjar	
Total: 55 minuts		

La intel·ligència emocional en l'emprenedor: aplicació pràctica a Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial de 3r d'Educació Secundària Obligatòria

Material necessari:	<ul style="list-style-type: none">• Document de lectura• Ordinador• Mitjans audiovisuals• Música relaxant• Matalassos
Críteris d'Avaluació:	<ol style="list-style-type: none">1. Ha entès cada postura2. La participació i iniciativa3. La comunicació

Taula 22: Activitat 6
Font: Elaboració pròpia.

5. Conclusions

Aquesta proposta tracta de posar el seu granet d'arena perquè els alumnes se n'adonin del paper que juguen les emocions en la seva vida professional. Ja no basta, avui en dia, en tenir molts de coneixements tècnics o un alt coeficient intel·lectual, ara, el que predomina i el que sol·liciten les empreses del segle XXI és poder comptar amb professionals equilibrats emocionalment, que tinguin confiança en ells mateixos, que sàpiguen controlar-se, que es comuniquin adequadament, que treballin en equip i, en definitiva, que es coneguin a ells mateixos per poder donar la seva millor versió.

El que s'ha pretès ha estat proporcionar una guia als docents per ajudar-los a aplicar la intel·ligència emocional dins l'aula, atès que molts dels professors que imparteixen aquesta assignatura no compten, inicialment, amb coneixements d'aquesta matèria i que pens que els hi pot ser mol útil. Som totalment conscient, però, que tal vegada 8 sessions no són suficients per aconseguir l'objectiu proposat, però sí serveixen de base per crear consciència entre l'alumnat, la qual cosa ja és un vertader èxit.

Les activitats proposades en aquest treball ajuden a què els alumnes es coneguin a ells mateixos com a primera mesura per tenir una bona intel·ligència emocional. I sabem que un emprenedor amb coneixements tècnics i intel·ligència emocional augmenta la seva productivitat i es pot convertir en un emprenedor d'èxit, sempre tenint en compte, també, el factor de l'entorn empresarial. Si som capaços de dur endavant aquest canvi de mentalitat per fer conscients a la societat de la importància de ser emocionalment intel·ligents aconseguirem empreses més competitives. Per això, el sistema educatiu ha de fer feina per introduir la intel·ligència emocional dins les aules com a eix transversal dins el currículum acadèmic general, com ja ho són, actualment, altres àrees. Mentrestant, la solució passarà per aplicar la intel·ligència emocional a l'assignatura d'Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial per aconseguir professionals exitosos.

6. Referències bibliogràfiques

- ✓ Bar-On, R. (1997): *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): A test of emotional intelligence*. Toronto: Multi-Health Systems.
- ✓ Comas, R., Moreno, G. & Moreno, J. (2002). *Programa Ulises: Aprendizaje y desarrollo del autocontrol emocional*. Madrid: Asociación Deporte y Vida
- ✓ Comisión Europea/EACEA/Eurydice, (2016). *La educación para el emprendimiento en los centros educativos en Europa*. Informe de Eurydice. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea.
- ✓ Cross, B. y Travaglione, A. (2003). The untold story: Is the entrepreneur of the 21st century defined by emotional intelligence? *The International Journal of Organizational Analysis*, 11(3), 221-228.
- ✓ Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB no 073 de 16 de maig de 2015).
- ✓ Extremera, N. y Fernández-Berrocal, P. (2013). Inteligencia emocional en adolescentes. *Padres y Maestros/Journal of Parents and Teachers*, (352), 34-39.
- ✓ Gardner, H. (1983) *Frames of mind*. New York, Basic Books. Traducció al castellano, *Estructuras de la mente. La teoría de las Inteligencias Múltiples*. (México, Fondo de Cultura Económica, 1987).
- ✓ Gardner, H. (1995). *Inteligencias Múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.
- ✓ Gardner, H. (1999). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*. Nueva York, Basic Books. (Versió castellana (2001): La Inteligencia Reformulada. Las Inteligencias Múltiples en el Siglo XXI. Barcelona, Paidos).
- ✓ Gardner, H. (2006b). *Multiple intelligences: New horizons*. New York: Basic Books.
- ✓ Goleman, D. (1995). *Inteligencia Emocional*. Barcelona: Kairós.
- ✓ Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (BOE núm. 106, de 4 de

maig de 2006)

- ✓ Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (BOE núm. 295, de 10 de desembre de 2013).
 - ✓ Luengo, R., Gómez-Fraguela, J., Garra, A. & Romero, E. (2002). *Construyendo salud: Promoción del desarrollo personal y social*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
 - ✓ Maslow, A. (1968 / 1972) *El hombre autorrealizado*. (Traducción de Ramón Ribé). Estados Unidos / Barcelona: Litton Educational / Kairós.
 - ✓ Mayer, J.D y Salovey, P. (1997). *What is emotional intelligence?*. En P. Salovey y D. Sluyter (Eds). *Emotional Development and Emotional Intelligence: Implications for Educators* (pp. 3-31). New York: Basic Books.
 - ✓ Mayer, J. D., Salovey, P. & Caruso, D. R. (2002) *Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT) Item Booklet*. Toronto, Canada: MHS Publishers.
 - ✓ McLaughlin, E. B. (2010). The role of emotional intelligence and self-efficacy in developing entrepreneurial career intentions. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2010, No. 1, pp. 1-5). Academy of Management.
 - ✓ McLaughlin, Erin B. (2012). *An Emotional Business: the Role of Emotional Intelligence in Entrepreneurial Success*. Denton, Texas. UNT Digital Library.
 - ✓ Neisser, U., Boodoo, G., Bouchard Jr, T. J., Boykin, A. W., Brody, N., Ceci, S. J., ... & Urbina, S. (1996). *Intelligence: Knowns and unknowns*. *American psychologist*, 51(2), 77.
 - ✓ Reial Decret 665/2015, de 17 de juliol, pel qual es desenvolupen determinades disposicions relatives a l'exercici de la docència en l'educació secundària obligatòria, el batxillerat, la formació professional i els ensenyaments de règim especial, a la formació inicial del professorat i a les especialitats dels cossos docents d'ensenyament secundari (BOE núm. 171, de 18 de juliol de 2015)
 - ✓ Rhee, K. S., & White, R. J. (2007). The emotional intelligence of entrepreneurs. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 20(4), 409-425.
-

- ✓ Roca, E. (2003). *Cómo mejorar tus habilidades sociales. Programa de asertividad, autoestima e inteligencia emocional*. Valencia: ACDE Ediciones
- ✓ Sternberg, R.J. (1997). *Inteligencia exitosa. Cómo una inteligencia práctica y creativa determina el éxito en la vida*. Barcelona: Paidós.

WEBGRAFIA

- ✓ <http://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=51&dh=1> (darrer accés 18/03/2017)
 - ✓ <https://www.youtube.com/watch?v=Lr3WNErLSU0> (darrer accés 20/05/2017)
 - ✓ https://www.researchgate.net/publication/263735920_The_impact_of_Emotional_Intelligence_on_the_Growth_of_Entrepreneurship (darrer accés 16/03/2017)
 - ✓ <http://www.lider-haz-go.info/wp-content/uploads/2013/12/Coaching-para-Emprendedores.pdf> (darrer accés 21/05/2017)
 - ✓ <https://www.cluteinstitute.com/ojs/index.php/AJBE/article/view/4635/4724> (darrer accés 16/03/2017)
 - ✓ http://www.todoele.net/actividades_mat/FedericoEscudero_inteligencia_emocional.pdf (darrer accés 3/05/2017)
 - ✓ <http://www.redalyc.org/pdf/805/80536203.pdf> (darrer accés 5/05/2017)
 - ✓ http://pepe.fio.unicen.edu.ar/images/biblioteca/Manual_Facilitador_Emprend_Ill.pdf (darrer accés 16/05/2017)
 - ✓ <http://online.ucv.es/resolucion/files/Manual-de-Inteligencia-Emocional-Practica.pdf> (darrer accés 13/05/2017)
 - ✓ <http://iesjmthomas.eu/wp-content/uploads/2015/04/Proyecto-Educativo-Inteligencia-Emocional.pdf> (darrer accés 18/03/2017)
-

7. Annexes

Annex 1

Govern de les Illes Balears
Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

INICIACIÓ A L'ACTIVITAT EMPRENEDORA I EMPRESARIAL (troncal 4t ESO)

Finalitat de l'assignatura

El Pla d'Acció sobre Emprenedoria 2020 de la UE argumenta que els joves que es beneficien de l'aprenentatge de l'emprenedoria desenvolupen coneixements empresarials juntament amb aptituds i actituds essencials com ara la creativitat, la iniciativa, la tenacitat, el treball en equip, el coneixement del risc i el sentit de la responsabilitat. L'esperit emprenedor és un conjunt d'actituds, competències i habilitats que permeten a les persones convertir els seus somnis en projectes concrets o *empreses* i dur-los a terme. L'educació emprenedora no s'ha de confondre amb estudis d'empresa i economia, ja que el seu objectiu principal és promoure la creativitat, la innovació i l'autoocupació: "Emprendre és una mica més que posar en marxa una empresa".

L'educació emprenedora és una oportunitat per promoure una mentalitat i uns valors que seran eines al llarg de tota la vida tant en el camp personal com el professional.

Fins a la publicació del Reial decret 1105/2014, Espanya se situava entre els països de la UE que promouien l'educació emprenedora i l'educació financera com a part d'estratègies generals, no específiques, d'educació per a l'emprenedoria o per a la competència financera. Com a conseqüència d'aquesta situació, les experiències de què disposem fins ara han estat majoritàriament promogudes des de l'àmbit de l'educació no formal i no des de l'educació formal, tant en l'àmbit privat per part de múltiples entitats financeres, com en l'àmbit públic (com és el impuls que la CNMV i el Banc d'Espanya duen a terme amb el seu pla Finanzas para todos). A partir d'ara el sistema educatiu disposa d'una matèria específica dins el primer cicle de l'educació secundària obligatòria i al quart curs de l'educació secundària obligatòria adreçat als ensenyaments aplicats per fomentar l'educació per a la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial, amb la qual el professor de les especialitats d'economia, formació i orientació laboral, i organització i gestió comercial passa a ser el responsable de dissenyar activitats d'aprenentatge d'educació emprenedora i financera d'acord amb els objectius, els continguts, els estàndards d'aprenentatge avaluable, els criteris d'avaluació i la metodologia didàctica que fixa el currículum,

els quals s'enfocaran al fet que l'alumne pugui avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència de l'etapa alhora.

Una d'aquestes competències que defineix el currículum bàsic de l'educació secundària obligatòria és la del sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, amb la qual cosa aquesta matèria té un caràcter eminentment transversal, i encara pren més sentit que sigui l'educació formal la que ho promoció, ja que aquesta competència s'ha de tenir en compte en totes les matèries de l'etapa.

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial ha de tenir un enfocament metodològic inclusiu i no ha de desviar-se cap a una educació exclusivament empresarial: "L'educació emprenedora ha de considerar-se tant un contingut com un mètode d'aprenentatge" (Remes 2003). S'hauria de posar èmfasi en aquelles pedagogies que permeten als estudiants experimentar de primera mà conceptes com aprenentatge cooperatiu; aprenentatge basat en problemes reals; feina en grups, en equip i en parelles; feina per projectes; aprenentatge pràctic real, o diaris d'aprenentatge, així com mini empreses i visites d'experts, sortides d'estudi...

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial, a més, promou actituds bàsiques per a l'emprenedoria com ara el compromís, la determinació, la creativitat i la planificació, que redueixen el risc d'exclusió. Això és així perquè els projectes d'aquesta matèria són una bona eina per millorar les competències socials i emocionals que animen els joves a lluitar amb la incertesa i a respondre positivament al canvi, els impulsen a crear i dur a terme noves idees i en fomenten la responsabilitat a l'hora de dur a terme els seus projectes. Ajuda els joves a desenvolupar la seva iniciativa i a tractar de dur-la a la pràctica, n'augmenta el nivell d'aspiració, el rendiment escolar i desenvolupa capacitats molt valuoses per a l'educació i l'ocupació (Entrance Project, 2001).

Estructura del currículum

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'estructura entorn de tres grans blocs mitjançant uns continguts, uns criteris d'avaluació i uns estàndards d'aprenentatge avaluables, els quals, a partir dels objectius definits, entesos com a referents relatius als objectius que l'estudiant ha d'assolir en finalitzar cada etapa,

han de ser la base per al disseny curricular de programacions coherents amb la metodologia de la matèria i amb la proposta que cada centre estableix per al nivell de l'etapa d'aquesta matèria.

Bloc 1. Autonomia personal, lideratge i innovació

Aquest primer gran bloc de continguts té un caràcter introductor i ha d'abordar tots aquells continguts imprescindibles perquè l'alumne aprengui a fomentar tant la seva autonomia personal com la seva capacitat per dissenyar un projecte de carrera professional pròpia i a relacionar el seu entorn amb les qualitats i aspiracions personals.

Bloc 2. Projecte empresarial

En aquest segon bloc de continguts, la coherència entre la metodologia i el desenvolupament dels continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable pren una importància especial per evitar que aquesta matèria sigui només una introducció a l'economia o a l'economia de l'empresa. El projecte empresarial com a contingut clau només és l'excusa per fomentar en els alumnes una actitud favorable per a l'aprenentatge de l'emprenedoria.

Bloc 3. Finances

El tercer i darrer bloc de continguts és una introducció molt bàsica a l'economia de l'empresa que posa l'èmfasi en les diferents formes jurídiques i en la planificació financera de les empreses, tant amb l'estudi de les diferents fonts de finançament com amb l'aplicació pràctica mitjançant un estudi de viabilitat d'una empresa.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Metodològicament, la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial ha d'abordar almenys dos d'aquests objectius (Diego, 2009):

- a) Desenvolupar actituds i habilitats que formen la mentalitat emprenedora.
- b) Sensibilitzar els estudiants perquè tinguin en compte l'autoocupació i la creació dels propis projectes com una forma més d'ampliar les seves carreres professionals.

- c) Donar oportunitats per treballar en projectes i activitats concretes gestionades pels mateixos alumnes.
- d) Proporcionar als alumnes coneixements i habilitats específics per crear i gestionar amb èxit els seus projectes.

Aquests objectius metodològics es poden assolir a través de tres tipus de propostes didàctiques diferents, concretament, les que aborden els tres tipus d'educació empenedora que proposa Gibb (2006):

1. Aprendre a crear una empresa (*learning for entrepreneurship*).
2. Entendre que és l'esperit empresarial (*learning about entrepreneurship*).
3. Actuar de forma empenedora (*learning through entrepreneurship*).

Com que és una matèria d'implantació internacional recent, tant l'educació empenedora i empresarial com l'educació financera suposen un procés formatiu també per al professor, ja que requereixen de l'adopció, l'assimilació i el bon ús de noves metodologies per no caure en l'error de convertir la matèria en una educació purament teòrica. Seguint Gibb, el professor ha d'implementar la metodologia que possibiliti als alumnes experimentar de primera mà el concepte, la qual cosa s'aconsegueix mitjançant l'aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge cooperatiu, l'aprenentatge a partir de situacions de la vida real, la cessió a l'alumne el control del seu propi aprenentatge, la maximització de l'aprenentatge social, del treball en xarxa, de la feina en equip, la proporció d'oportunitats per assumir riscos de manera calculada, la implicació dels estudiants en tasques de responsabilitat creixents... en les quals les tecnologies de la informació i de l'aprenentatge juguin sempre un paper preponderant.

A partir d'aquestes propostes metodològiques per fer una veritable iniciació a l'activitat empenedora i empresarial la UE, en el seu Entrepreneurship Education miniCoP, defineix com a nivell òptim de qualsevol proposta didàctica aquella que possibilita l'aprenentatge actiu, tant individual com en grup, el qual reforça i es reforça mitjançant la vinculació amb altres matèries i d'acord amb les competències definides en el currículum.

Finalment, cal recordar que, des dels seus orígens, "la finalitat d'un programa d'educació empenedora és provocar un canvi actitudinal positiu en els alumnes.

Aquest canvi es donarà si els estudiants perceben un canvi paral·lel en el professor. El domini de la matèria és important, però els trets personals i el comportament del professor ho són molt més" (Avinum, 1996).

Recursos didàctics

El paper dels recursos didàctics per a la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial juga un paper fonamental segons les característiques de la seva metodologia. La metodologia activa i les propostes didàctiques basades en l'experiència i en entorns reals que la fan possible necessita recursos didàctics que superin definitivament les propostes tradicionals i possibilitin que el professor pugui fer un disseny didàctic a partir d'una anàlisi dels elements curriculars que ha de tenir en compte a l'hora de dissenyar les seves propostes.

No podem parlar de recursos didàctics per a aquesta matèria si aquests no són els que resulten d'una anàlisi detallada de l'atenció a la diversitat existent a l'aula a partir de les mesures d'organització pedagògiques i els documents que s'estableixen als centres perquè els seus alumnes puguin aconseguir aprenentatges significatius basats en les competències que defineix el currículum.

Així, els recursos didàctics són l'adequació de la infinitat de recursos d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial de que disposam i a la diversitat d'alumnes a qui es dirigeixen les nostres propostes didàctiques. Un tractament competencial correcte dins les propostes didàctiques que duim a terme ha de comptar, indubtablement, amb uns recursos didàctics dissenyats a aquest efecte.

Distribució espai-temps

La metodologia que fa possible autèntiques propostes d'iniciativa emprenedora i empresarial és la que trenca definitivament amb les limitacions de l'espai-temps de l'aula.

Avui dia som espectadors de com grans tecnoestructures financeres i del món empresarial no tan sols actuen en entorns cada vegada més globals, tecnològics i deslocalitzats, sinó que a més dissenyen l'entorn en el qual actuem. Si la metodologia per a aquesta matèria ha de ser activa i ha de partir de l'entorn més

real possible, tant les activitats d'ensenyament-aprenentatge com les d'avaluació, així com els recursos didàctics dissenyats, han de *convivre* en múltiples entorns.

És per aquesta raó que la gran quantitat de recursos existents per a l'activitat emprenedora i l'educació financera els han de considerar, tant el professor com l'alumne, com uns *bancs de coneixements* als quals tots dos s'aproximen en funció dels objectius d'ensenyament-aprenentatge que volen aconseguir. I no hi ha el menor dubte que aquests *bancs* utilitzen majoritàriament entorns tecnològics multimèdia, virtuals, telemàtics... als quals tots tenim accés tothora i en qualsevol lloc si disposam de les eines d'accés oportunes.

Això s'ha de tenir present a l'hora de dissenyar les nostres activitats, especialment quan els problemes per accedir-hi de l'alumne o del professor puguin dificultar una correcta atenció a la diversitat o el disseny de programacions coherents metodològicament.

Un error en què és comú incórrer a l'hora de distribuir l'espai i el temps quan tenim en compte aquests entorns d'ensenyament-aprenentatge, és tractar d'incorporar a la sessió d'aula les activitats que no la necessiten. Per evitar-ho és fonamental el paper del professor per optimitzar les potencialitats dels diferents entorns que s'usen.

D'aquesta manera, l'aula es converteix en l'espai i moment òptims per a totes les activitats imprescindibles que només es poden donar en aquest espai.

Tractament disciplinari

Pel que fa al disseny curricular, les programacions d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'han d'orientar, específicament, al desenvolupament i afèrment de l'esperit emprenedor, a l'adquisició de competències per crear i desenvolupar els diversos models d'empreses i al foment de la igualtat d'oportunitats i del respecte a l'emprenedor i a l'empresari, així com a l'ètica empresarial.

De manera general, també, les programacions han de tenir per objecte el disseny d'unes activitats d'ensenyament-aprenentatge que, organitzades per assolir la

competència que és específica de la matèria, hi han d'estar també en la transversalitat de la resta de competències que el currículum exigeix tenir en compte.

Per fer-ho possible, el professor especialista responsable de la concreció curricular d'aquesta matèria ha de tenir present tant els documents pedagògics de concreció superiors com els òrgans de coordinació pedagògica necessaris perquè la seva proposta sigui coherent amb la resta de propostes que es donen dins el nivell en el qual impartirà la matèria.

El tractament disciplinari d'aquesta matèria ha d'implicar el professor responsable de la proposta en la consecució dels principis generals de l'etapa a partir de l'atenció a la diversitat de tots els alumnes perquè aconseguixin els objectius de l'educació secundària obligatòria i adquireixin les competències corresponents.

Avaluació

A l'efecte del currículum, els referents per comprovar el grau d'adquisició de les competències i l'assoliment dels objectius de l'etapa són els criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables de la matèria, concretats en les programacions d'iniciació a l'activitat empenedora i empresarial. A més, l'avaluació ha de ser *formativa*, tant del procés d'aprenentatge de l'alumne com del procés d'ensenyament del professor; ha de ser *continua*, al llarg de tota la programació per poder introduir les mesures correctores necessàries en qualsevol moment; i ha de ser *integradora*, ja que les programacions que es dissenyin han de partir de l'atenció a la diversitat que requereixen tots els alumnes.

Per fer-ho, l'establiment d'indicadors d'assoliment en les programacions és un recurs per a l'avaluació molt útil tant per al professor com per a l'alumne. Per fer-ho, el professor ha de dissenyar activitats d'avaluació útils, les quals poden estar integrades o no dins altres activitats d'ensenyament-aprenentatge però que, com a tals, han de constar en les programacions als efectes de guia didàctica, perquè l'alumne sàpiga quines són les cotes d'aprenentatge que se n'esperen, i d'avaluació de la pròpia programació.

Només així la tipologia d'activitats d'avaluació concorda amb la pròpia metodologia prevista i pren sentit com una part essencial d'aquest grau de concreció curricular.

A tall de guia, l'informe *Entrepreneurship Education at School in Europe (2012)* defineix les directrius següents per al professor a l'hora d'avaluar l'aprenentatge de l'alumne:

- Categoria 1. Coneixement i confiança en si mateix com a actituds més importants de la iniciativa empresarial.
- Categoria 2. Confiança progressiva en la presa d'iniciativa i riscos, i estimació pel pensament científic, crític i creatiu.
- Categoria 3. Coneixement de les múltiples oportunitats de carrera professional.
- Categoria 4. Alfabetització emprenedora i financera.
- Categoria 5. Coneixement de l'entorn en el qual s'aplica la iniciativa emprenedora i empresarial.
- Categoria 6. Habilitat de comunicació, planificació i feina en equip com a competències transversals essencials per relacionar-nos eficaçment amb el nostre entorn econòmic.
- Categoria 7. Disseny i implementació de petits projectes amb el rigor que necessiten.

Com es pot apreciar, aquestes directrius poden perseguir-se com a fites generals per adquirir les competències i assolir els objectius d'etapa, cosa que justifica la importància de la transversalitat de les programacions de la matèria.

El paper dels docents

Actualment, no hi ha pràcticament cap saber que no estigui a l'abast de ningú de manera gratuïta a tota hora. Contràriament al que es podria pensar, tanmateix, això no ha de ser interpretat com un perjudici contra el professor sinó com una redefinició del seu paper. Un professor que no es mogui en entorns d'ensenyament-aprenentatge en els quals ni l'espai ni el temps no són determinants per a l'èxit de les seves propostes, necessita noves competències per desfer-se'n en aquests nous entorns.

És en aquest context en què el paper del professor es redefineix com el d'un *conseller educatiu*. Així, per exemple, els nous papers del professor són:

- Consultors d'informació: és a dir, investigadors dels materials i els recursos apropiats i experts en l'ús de les eines tecnològiques per dur a terme la seva tasca.
- Col·laboradors en grup: és a dir, organitzadors d'aquelles dinàmiques que fan possible la feina col·laborativa.
- Dinamitzadors en xarxa: és a dir, gestors del potencial dels espais virtuals de comunicació i dels entorns òptims per dur a terme les millors activitats tant individuals com en grup.
- Facilitadors d'aprenentatge: és a dir, impulsors d'aules virtuals que se centrin més en l'aprenentatge que en l'ensenyament entès en el sentit clàssic.
- Desenvolupadors de cursos i de materials: és a dir, afavoridors del canvi en el tractament clàssic dels continguts curriculars per a un altre a partir dels avenços tecnològics que emmarca el procés educatiu.
- Supervisors acadèmics: és a dir, avaluadors de les necessitats acadèmiques dels alumnes per seleccionar els millors programes en funció de les seves necessitats acadèmiques i professionals.

Participació de les famílies

Quant al currículum, les famílies han de participar i fer de suport a l'evolució del procés educatiu dels seus fills o tutelats, així com conèixer les decisions relatives a l'avaluació i promoció, així com col·laborar en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar-ne el progrés educatiu.

D'acord amb les característiques de la metodologia de la matèria, les programacions d'iniciació a l'activitat empenedora i empresarial s'han de dissenyar de tal manera que les famílies siguin una font primordial per implementar les activitats necessàries per assolir les competències de l'etapa.

La família és la primera instància en la qual l'alumne aprèn les competències relatives a l'educació empenedora i, molt especialment, les d'educació financera, ja que la *família* com a agent econòmic, sol proveir d'una petita *renda* als alumnes per al consum d'aquells béns i serveis per satisfer les seves necessitats.

És a l'entorn familiar on trobam el punt de partida de moltes de les nostres propostes en aquesta matèria, ja que ens pot aportar informació útil respecte de quins són els coneixements previs relatius a les qüestions que cal abordar i com ens pot ajudar en el desenvolupament d'aquelles activitats que hauran de ser contextualitzades en l'entorn familiar.

Conceptes com *estalvi* cobren un especial sentit quan s'aprenen des de la família.

Aquesta assignatura juga un paper molt important per aconseguir-ho ja que fomenta activitats en ensenyament-aprenentatge que fomenten la reflexió en l'àmbit familiar de moltes decisions econòmiques que impliquen els alumnes i en les quals l'aplicació dels aprenentatges que es vagin assolint suposi una millora de les seves competències emprenedores i financeres.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial dins l'educació secundària obligatòria suposa, per primera vegada, la incorporació d'un conjunt de continguts prou amplis i específics de la ciència econòmica dins l'etapa secundària obligatòria del sistema educatiu per assolir les competències que defineix el currículum. Per fer-ho, hem de valorar les possibilitats d'aquesta ciència en la consecució d'aquestes que li reconeix el currículum.

Epistemològicament, el caràcter excessivament *positiu* que sempre ha demostrat tenir la ciència econòmica per desenvolupar les seves teories suposa un repte per als professors encarregats del desenvolupament curricular d'aquesta matèria per dotar de coherència metodològica les seves propostes curriculars i, molt especialment, perquè aquestes s'enfoquin cap al desenvolupament de les competències que defineix el currículum.

Comunicació lingüística

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial empra un vocabulari que es contextualitza primordialment dins l'entorn econòmic. És així que els alumnes aprenen a usar el llenguatge que regeixen les activitats econòmiques tant oralment com per escrit; per exemple, en la comunicació i la negociació amb els

dients i proveïdors, però també en la feina en equip per relacionar-se amb els companys o en la redacció i l'exposició dels treballs d'aula.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial implica la capacitat d'aplicar el raonament matemàtic per descriure, interpretar i valorar diferents fenòmens en el seu context. Es contribueix a l'adquisició d'aquesta competència mitjançant la realització d'un petit estudi de viabilitat financera o l'estudi del funcionament bàsic d'alguns impostos.

Competència digital

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fa servir de manera general en les seves propostes els mateixos entorns digitals i telemàtics que utilitza l'entorn econòmic que vol estudiar. És així que els alumnes aprenen a dominar-los i augmenten la seva competència tecnològica a l'hora de participar de l'entorn com a subjectes econòmics. En concret, es potencia la investigació amb mitjans telemàtics de diferents àrees d'activitat professional i les passes necessàries per posar en marxa una empresa, així com amb l'ús de programes de gestió de clients i proveïdors.

Aprendre a aprendre

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta activitats d'ensenyament-aprenentatge el més reals possibles; per la qual cosa els alumnes aprenen a indagar i a ser curiosos quan s'han d'enfrontar a continguts que necessiten ser abordats des de múltiples perspectives d'aprenentatge, no tan sols teòricament com, per exemple, en la planificació de projectes personals i professionals o en el projecte d'empresa.

Competències socials i cíviques

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta la dimensió de la figura de l'emprenedor i l'empresari i incideix en la responsabilitat social de l'empresa. Els coneixements relacionats amb els drets, les obligacions, els sistemes

de protecció dels treballadors i els valors relacionats amb la importància del sistema impositiu també contribueixen a l'adquisició d'aquesta competència.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta l'esperit emprenedor en el sentit més ampli del terme, el qual, allunyat d'una concepció restrictiva i excessivament empresarial, possibilita que els alumnes aprenguin a ser autodisciplinats, innovadors, creatius i que aprenguin a assumir i gestionar riscos perquè els seus projectes puguin ser valorats positivament pel seu entorn.

Consciència i expressions culturals

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta les activitats d'ensenyament-aprenentatge que es contextualitzen dins l'entorn pròxim dels alumnes. És així com aprenen a respectar i fomentar totes les manifestacions de la cultura pròpia de les Illes Balears.

Objectius específics

Els objectius de la matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial són els següents:

1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic com a subjecte i no com a objecte d'aquest entorn mitjançant l'assimilació progressiva del coneixement que vagi aprenent sobre el seu funcionament, així com incorporar el que aprengui a les seves relacions amb altres agents econòmics com a font de desenvolupament, tant de la seva autonomia personal com de la seva capacitat per liderar projectes que puguin ser percebuts com a valuosos pels altres.
2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta que s'hagi de valorar en el seu entorn econòmic i valorar-ne positivament la innovació, l'originalitat i la consistència.
3. Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim com a subjectes de l'entorn econòmic en el qual actuam mitjançant el descobriment de les nostres fortaleces i debilitats per, progressivament, augmentar la nostra competència emprenedora.

4. Impulsar petits projectes susceptibles de poder implementar-se en el seu entorn econòmic (com un projecte d'inserció laboral i un projecte de viabilitat econòmica d'una empresa) en els quals la creativitat i el rigor científic d'aquests projectes han de jugar un paper primordial al llarg de tot el procés de realització.
5. Identificar les diverses fonts de finançament internes i externes (com accionistes, inversos, micromecenatge o *crowdfunding*, ajudes, bancs, subvencions...), així com valorar la més adequada per a cada tipus i moment del cicle de vida de l'empresa.
6. Conèixer el funcionament bàsic dels intermediaris financers quan hem d'acudir a la cerca de finançament per a l'empresa, a través de l'estudi de casos pràctics senzills, reals i susceptibles de ser demandats.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. AUTONOMIA PERSONAL, LIDERATGE I INNOVACIÓ
Continguts
Autonomia i autoconeixement. Iniciativa emprenedora i empresari en la societat. Interessos, aptituds i motivacions personals per a la carrera professional. Itineraris formatius i carreres professionals. Procés de recerca de feina en empreses del sector. Autoocupació. Procés de presa de decisions sobre l'itinerari personal. Drets i deures del treballador. El dret del treball. Drets i deures derivats de la relació laboral. Contracte de treball i negociació col·lectiva. Seguretat Social. Sistema de protecció. Ocupació i desocupació. Protecció del treballador i beneficis socials. Riscos laborals. Normes. Planificació de la protecció en l'empresa.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Descriure les qualitats personals i destreses associades a la iniciativa emprenedora i analitzar els requeriments dels diferents llocs de treball i activitats empresarials. <i>1.1. Identifica les qualitats personals, actituds, aspiracions i formació pròpies de les persones amb iniciativa emprenedora, descriu l'activitat dels empresaris i el seu rol en la generació de treball i benestar social.</i> <i>1.2. Investiga amb mitjans telemàtics les diferents àrees d'activitat professional de l'entorn, els tipus d'empresa que les desenvolupen i els diferents llocs de treball a cadascuna i raona els requeriments per a l'acompliment professional a cadascun.</i>
2. Prendre decisions sobre l'itinerari vital propi, comprendre les possibilitats

d'ocupació, autoocupació i carrera professional en relació amb les habilitats personals i les alternatives de formació i aprenentatge al llarg de la vida.

2.1. Disseny un projecte de carrera professional pròpia, relaciona les possibilitats de l'entorn amb les qualitats i aspiracions personals i valora l'opció de l'autoocupació i la necessitat de formació al llarg de la vida.

3. Actuar com a futur treballador responsable, conèixer els seus drets i deures com a tal, valorar l'acció de l'Estat i de la Seguretat Social en la protecció de la persona ocupada i comprendre la necessitat de protecció dels riscos laborals.

3.1. Identifica les normes i institucions que intervenen en les relacions entre treballadors i empresaris i les relaciona amb el funcionament del mercat de treball.

3.2. Distingeix els drets i les obligacions que es deriven de les relacions laborals i els comprova en contractes de treball i documents de negociació col·lectiva.

3.3. Descriviu les bases del sistema de la Seguretat Social i les obligacions de treballadors i empresaris dins aquest, en valora l'acció protectora davant les diferents contingències cobertes i descriu les prestacions mitjançant cerques als webs institucionals.

3.4. Identifica les situacions de risc laboral més habituals als sectors d'activitat econòmica més rellevants en l'entorn, indica els mètodes de prevenció legalment establerts i les tècniques de primers auxilis aplicables en cas d'accident o dany.

BLOC 2. PROJECTE EMPRESARIAL

Continguts

Idea de projecte d'empresa. Avaluació de la idea. Entorn, rol social de l'empresa.

Elements i estructura empresarial.

Pla d'empresa.

Informació a l'empresa. Informació comptable. Informació de recursos humans.

Documents comercials de cobrament i pagament. Arxiu.

Activitats a l'empresa. Funció de producció. Funció comercial i de màrqueting.

Ajuts i suport a la creació d'empreses.

Críters d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Crear un projecte d'empresa a l'aula, descriure'n les característiques internes i la relació amb l'entorn així com la funció social, identificar els elements que en constitueixen la xarxa logística com ara proveïdors, clients, sistemes de producció i comercialització i xarxes d'emmagatzematge entre altres.

1.1. Determina l'oportunitat d'un projecte d'empresa, n'identifica les característiques i pren part en l'activitat que desenvolupa.

1.2. Identifica les característiques internes i externes del projecte d'empresa, així com els elements que constitueixen la xarxa d'aquesta empresa: mercat, proveïdors, clients, sistemes de

producció i/o comercialització, emmagatzematge i d'altres.

1.3. Descriu la relació del projecte d'empresa amb el seu sector, l'estructura organitzativa i les funcions de cada departament i identifica els procediments de treball en el desenvolupament del procés productiu o comercial.

2. Identificar i organitzar la informació de les diferents àrees del projecte d'empresa i aplicar els mètodes corresponents a la tramitació documental empresarial.

2.1. Empra com a usuari bàsic l'aplicació informàtica de control i seguiment de clients, proveïdors i d'altres, aplica les tècniques bàsiques de comptabilitat, gestió financera i comercial i administració de personal per organitzar la informació del projecte d'empresa.

2.2. Transmet informació entre les diferents àrees i a clients interns i externs del projecte d'empresa, reconeix i aplica tècniques de comunicació i negociació, i aplica el tractament protocol·lari adequat a través de mitjans telemàtics i presencials.

3. Dur a terme activitats de producció i comercialització pròpies del projecte d'empresa creat i aplicar tècniques de comunicació i treball en equip.

3.1. Crea materials de difusió i publicitat dels productes i/o serveis del projecte d'empresa, inclou un pla de comunicació a Internet i a xarxes socials i aplica els principis del màrqueting.

3.2. Exerceix tasques de producció i/o comercialització en el projecte d'empresa, pren decisions, fa feina en equip, compleix els terminis i objectius i proposa millores segons un pla de control prefixat.

3.3. Recopila dades sobre els diferents suports a la creació d'empreses tant de l'entorn proper com del territorial, nacional o europeu i selecciona les possibilitats que s'ajustin al projecte d'empresa plantejat.

BLOC 3. FINANCES

Continguts

Tipus d'empresa segons la seva forma jurídica.
Elecció de la forma jurídica.
Tràmits de posada en marxa d'una empresa.
Fonts de finançament de les empreses. Externes (bancs, ajuts i subvencions i micromecenatge o *crowdfunding*) i internes (accionistes, inversors i aplicació de beneficis).
Productes financers i bancaris per a pimes. Comparació.
Planificació financera de les empreses. Estudi de viabilitat economicofinancer.
Projecció de l'activitat. Instruments d'anàlisi. Proporcions bàsiques.
Imposts que afecten les empreses. El calendari fiscal.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Descriure les diferents formes jurídiques de les empreses i relacionar amb

cadascuna les responsabilitats legals dels seus propietaris i gestors, així com amb les exigències de capital.

1.1. Distingeix les diferents formes jurídiques de les empreses i les relaciona amb les exigències de capital i responsabilitats més apropiades per a cada tipus.

1.2. Enumera les administracions públiques que tenen relació amb la posada en marxa d'empreses i recopila per via telemàtica els principals documents que es deriven de la seva posada en funcionament.

1.3. Valora les tasques de suport, registre, control i fiscalització que duen a terme les autoritats en el procés de creació d'empreses i descriu els tràmits que s'han de fer.

2. Identificar les fonts de finançament de les empreses pròpies de cada forma jurídica, incloent-hi les externes i internes, i valorar les més adequades per a cada tipus i moment en el cicle de vida de l'empresa.

2.1. Determina les inversions necessàries per posar en marxa una empresa i distingeix les principals partides relacionades en un balanç de situació.

2.2. Caracteritza de forma bàsica les possibilitats de finançament del dia a dia de les empreses i diferencia el finançament extern i intern a curt i a llarg termini, així com el cost de cadascuna i les implicacions en la marxa de l'empresa.

3. Comprendre les necessitats de la planificació financera i de negoci de les empreses i lligar-la a la previsió de la marxa de l'activitat sectorial i econòmica nacional.

3.1. Presenta un estudi de viabilitat econòmic i financer a mitjà termini del projecte d'empresa, aplica condicions reals de productes financers analitzats i previsions de vendes segons un estudi de l'entorn mitjançant una aplicació informàtica tipus full de càlcul i empra proporcions financeres bàsiques.

3.2. Analitza els productes financers més adequats entre les entitats financeres de l'entorn per a cada tipus d'empresa, valora el cost i el risc de cadascun i selecciona els més adequat per al projecte d'empresa.

3.3. Identifica les obligacions fiscals de les empreses segons l'activitat, assenyala el funcionament bàsic d'IAE, IVA, IRPF i IS, indica les principals diferències entre aquest i valora l'aportació que suposa la càrrega impositiva a la riquesa nacional.

Annex 2

Les titulacions que capaciten al professorat per impartir aquestes especialitats són:

- Diplomats en ciències empresarials,
 - Diplomats en educació social,
 - Diplomats en gestió i administració pública,
 - Diplomats en relacions laborals,
 - Diplomats en treball social,
 - Enginyers en informàtica,
 - Enginyers en organització industrial,
 - Enginyers tècnics en informàtica de gestió,
 - Enginyers tècnics en informàtica de sistemes,
 - Graduats en administració d'empreses,
 - Graduats en administració i direcció d'empreses,
 - Graduats en comerç,
 - Graduats en comptabilitat i finances,
 - Graduats en direcció i creació d'empreses,
 - Graduats en dret,
 - Graduats en economia,
 - Graduats en educació social,
 - Graduats en enginyeria d'organització industrial,
 - Graduats en enginyeria informàtica,
 - Graduats en estudis internacionals d'economia i empresa
 - Graduats en finances i comptabilitat,
 - Graduats en gestió informàtica empresarial,
 - Graduats en màrqueting i comunicats digitals,
 - Graduats en negocis i màrqueting internacional,
 - Graduats en negocis internacionals,
 - Graduats en pedagogia,
 - Graduats en psicologia,
 - Graduats en publicitat i relacions públiques,
 - Graduats en relacions laborals i ocupació,
 - Graduats en relacions laborals i recursos humans,
 - Graduats en relacions laborals,
 - Graduats en treball social,
 - Llicenciats en administració i direcció d'empreses,
 - Llicenciats en ciències actuàries i financeres,
 - Llicenciats en ciències del treball,
 - Llicenciats en ciències econòmiques,
 - Llicenciats en ciències empresarials,
 - Llicenciats en ciències polítiques i de l'administració,
 - Llicenciats en dret,
 - Llicenciats en economia,
 - Llicenciats en filosofia i ciències de l'educació,
 - Llicenciats en filosofia i lletres,
 - Llicenciats en informàtica,
 - Llicenciats en investigació i ciències del mercat,
 - Llicenciats en pedagogia,
 - Llicenciats en psicologia,
 - Llicenciats en psicopedagogia,
 - Llicenciats en publicitat i relacions públiques.
 - Llicenciats en sociologia,
-

Annex 3

Formació CEP 2014-2015

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Educació,
Cultura i Universitats
Direcció General d'Ordenació,
Innovació i Formació Professional

ACTIVITATS DE FORMACIÓ

Programa de formació: Programa de Formació Permanent del Professorat. Curs 2014/15

Centre de formació: 07700015 CEP DE MENORCA

Activitat: **660291** L'EDUCACIÓ EMOCIONAL(CEIP MARGALIDA FLORIT)

Modalitat: 07 SEMINARI A CENTRE
Area: 66 EDUCACIÓ EMOCIONAL
Àmbit: 02 FORMACIÓ EN CENTRES
Nivell destí: 22 EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA
Tipus d'estudi: PR PRESENCIAL
Estimació de places: 33
Total hores: 20 Crèdits: 2
Percentatge presencial: 80 Faltes permeses: 4

Origen de la proposta: EDU0613081 CEIP MARGALIDA FLORIT (CIUTADELLA)

ASSESSORIES

Responsable: EP Educació primària (CEP)

Col·laboradora:

Objectius: Dissenyar un programa d'educació emocional que inclogui activitats per donar resposta a les diverses maneres de ser de l'alumnat.
Elaborar un recull d'activitats per desenvolupar la competència emocional dels alumnes.
Impulsar els canvis metodològics i organitzatius i adquirir estratègies organitzatives per a la millora del rendiment acadèmic i personal dels alumnes.
Fomentar els processos de reflexió dels equips docents sobre la pràctica educativa i consolidar la seva trajectòria formativa.

Contingut: Les emocions, què són?
Tipus d'emocions.
El vincle afectiu. Etapes i tipus.
Gestió de les emocions.
Intel·ligència emocional.
Que és l'educació emocional?
Professorat, escola, família.

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Educació,
Cultura i Universitats
Direcció General d'Ordenació,
Innovació i Formació Professional

ACTIVITATS DE FORMACIÓ

Programa de formació: Programa de Formació Permanent del Professorat. Curs 2014/15

Centre de formació: 07006020 D.G. D'ORDENACIÓ, INNOVACIÓ I F.P.

Activitat: 520017 IV JORNADES D'EDUCACIÓ PER LA VIDA

Modalitat: 17 JORNADES
Àrea: 52 ASPECTES TRANSVERSALS DEL CURRÍCULUM
Àmbit: 01 AUTONÒMIC
Nivell destí: 28 TOTS ELS NIVELLS
Tipus d'estudi: PR PRESENCIAL
Estimació de places: 250
Total hores: 13 Crèdits: 1,5
Percentatge presencial: 80 Faltes permeses: 3

Origen de la proposta: EDU041 DIRECCIÓ GENERAL D'ORDENACIÓ, INNOVACIÓ I FORMACIÓ PROFESSIONAL

ASSESSORIES

Responsable: SFC Assessors/es del Servei de Formació Contínua

Col·laboradora:

Objectius: Presentar projectes educatius basats en l'actuació conscient, la solidaritat, el respecte i el diàleg i que promouen el valor de l'ecologia i el pensament sistèmic: Center for Ecoliteracy, Small School, Schumacher College, Bija Vidyapeeth i Ecoescola Sa Llalvor.
Donar a conèixer estratègies pedagògiques que ajuden a despertar el potencial educatiu de tot ésser humà.
Respectar la individualitat i la capacitat per resoldre problemes aplicant la creativitat i l'ètica mediambiental a noves situacions.
Reflexionar sobre quin entorn i quins recursos cal posar a l'abast de l'alumnat per fomentar la construcció conjunta de coneixement, l'aprenentatge experimental amb estils d'aprenentatge que involucrin intel·ligències múltiples.
Identificar bones pràctiques que afavoreixen una educació integral i una participació activa en la societat del segle XXI.
Posar en comú perspectives de futur per tal d'avançar en la construcció d'un nou model de societat sostenible en un planeta amb recursos finits.

Contingut: Metodologies que afavoreixen l'adquisició de les competències bàsiques: treball per projectes, cooperatiu, aprenentatge significatiu, compartit, interdisciplinarietat, etc.
Importància de les emocions en el procés d'ensenyament-aprenentatge.
Educar des de dins, potenciant les qualitats individuals.
La convivència i la gestió del conflicte.
Les comunitats d'aprenentatge sostenibles i democràtiques.
Recursos que afavoreixen el desenvolupament del currículum: l'hort, la cuina, el taller, els animals...

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Educació,
Cultura i Universitats
Direcció General d'Ordenació,
Innovació i Formació Professional

ACTIVITATS DE FORMACIÓ

Programa de formació: Programa de Formació Permanent del Professorat. Curs 2014/15

Centre de formació: 07700015 CEP DE MENORCA

Activitat: 660287 TALLER D'EDUCACIÓ EMOCIONAL

Modalitat: 25 TALLER
Àrea: 66 EDUCACIÓ EMOCIONAL
Àmbit: 03 CEP
Nivell destí: 60 EDUCACIÓ INFANTIL PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA
Tipus d'estudi: PR PRESENCIAL
Estimació de places: 250
Total hores: 4 Crèdits: 0
Percentatge presencial: 80 Faltes permeses: 1

Origen de la proposta: EDU0616003 CENTRE DE PROFESSORAT DE MENORCA

ASSESSORIES

Responsable: EP Educació primària (CEP)

Col·laboradora:

Objectius: Adquirir la competència per dissenyar programes d'educació emocional i introduir-los en la dinàmica de classe.
Adquirir competències per a la posada en pràctica d'activitats i dinàmiques d'educació emocional en la dinàmica de classe.

Contingut: La pràctica de l'educació emocional.- Revisió dels requisits per una pràctica eficient de l'educació emocional. Activitats pràctiques.

Formació CEP 2015-2016

FORMACIONS OFERTADES D'ÀMBIT ILLA PER AL CURS 2015-16						
<i>Activitats de formació del CEP Palma - CEP Manacor - CEP Inca</i>						

<i>Nou!</i> ACTIVITATS AMB TERMINI D'INSCRIPCIÓ OBERT <i>Nou!</i>						
Nº 1,						

Nº	MODALITAT	TITOL	DURADA	DESTINATARIS	ACTIVITAT OFERTADA PER...	OBSERVACIONS
1	CURS	Aprèn jugant: jocs alternatius i cooperatius en educació física	15h	Professorat d'educació física, primària, secundària i cicle formatiu	CEP Manacor	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 20 de març TANCAT
2	CURS	Estratègies metodològiques per a l'ensenyament d'adults	8h	Professorat dels centres d'adults i professorat en general	CEP Manacor	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 18 d'abril TANCAT
3	CURS	Dibuix tècnic i batxillerat: Estudi dels sistemes de representació amb anàqlifs	15h	Professors de dibuix tècnic	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 9 de febrer TANCAT

Nº	MODALITAT	TITOL	DURADA	DESTINATARIS	ACTIVITAT OFERTADA PER...	OBSERVACIONS
4	CURS	Coneixem els nostres alumnes?	8h	Professorat de Centres d'Adults	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 17 de febrer TANCAT
5	CURS	MECÀNICA DE BICICLETES. EINES PER TREBALLAR A L'AULA	15 h	Professorat de cicles formatius i secundària	CEP Palma	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins al dia 25 de febrer TANCAT
6	JORNADES	EL REPTA DEL NIVELL C A LES EEOOI (ÀMBIT AUTONÒMIC)	15 h	Docents d' EOI i secundària	CEP Palma	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 20 de gener TANCAT
7	CURS	Ciutadania digital i educació	15h	Equips directius, coordinadors TIC, resta de docents	CEP Palma	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 18 de gener de 2016 TANCAT
8	CURS	Educació física per a tothom	17h	Especialistes en educació física, en especial de secundària	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 14 de gener TANCAT
9	CURS	La intervenció psicomotriu a l'escola. Tercera part	30h	Mestres d'educació infantil i primària	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 12 de gener TANCAT

La intel·ligència emocional en l'emprenedor: aplicació pràctica a Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial de 3r d'Educació Secundària Obligatoria

Nº	MODALITAT	TITOL	DURADA	DESTINATARIS	ACTIVITAT OFERTADA PER...	OBSERVACIONS
10	CURS	<u>"Educar els sentiments i les emocions a través de l'educació física". L'EXPRESSIÓ CORPORAL COM A RECURS DIDÀCTIC</u>	20h	Docents d'EF de 3r cicle de primària i secundària.	CEP Palma	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 20 d'octubre TANCAT
11	CURS	<u>RAONEM EN PARELLA</u>	30 h	Docents de primària i secundària.	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 12 d'octubre TANCAT
12	CURS	<u>PREPARACIÓ PEL CANVI DE MODEL PEDAGÒGIC</u>	20h	Tots els nivells	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 14 d'octubre TANCAT
13	SEMINARI	<u>Seminari Centres cooperatius en xarxa</u>	16h	Tots els nivells	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el 8 de desembre TANCAT
14	JORNADES	<u>Jornades 0-3 anys: "Sentit, intenció i relacions a la primera infància".</u>	9 h	Equips AP, escoletes, mestres 1r i 2n cicle EI	CEP Palma	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 18 de novembre TANCAT
15	CURS	<u>LLEGIM I ESCRIVIM EN PARELLA</u>	30h	Docents de primària i secundària.	CEP Inca	CONVOCATÒRIA Inscripcions fins el dia 15 d'octubre TANCAT
16						

Formació CEP 2016-2017

  					
FORMACIONS OFERTADES D'ÀMBIT MALLORCA PER AL CURS 2016-17					
Activitats de formació del CEP Palma - CEP Manacor - CEP Inca					
New! ACTIVITATS AMB TERMINI D'INSCRIPCIÓ OBERT New!					
MODALITAT	TÍTOL	DURADA	DESTINATARIS	ACTIVITAT OFERTADA PER...	OBSERVACIONS
Activitat puntual de formació	L'escola que batega: emocions i creativitat (Jornades)	9	Docents en general	CEP Manacor	Inscripció fins el 21 de juny
Activitat puntual de formació	Jornades: Acompanyar en l'aventura d'aprendre	9	Docents en general	CEP Inca	Inscripció fins el 14 de juny
Activitat puntual de formació	I Jornades de Democràcia i Participació Infantil i Juvenil a Santanyí	8	Professorat tots els nivells educatius	CEP Manacor	Inscripció fins el 16 de maig TANCAT
formació per àmbits	Estar bé per ensenyar millor	18	Docents en actiu	CEP Inca	Inscripció fins el 26 d'abril
Activitat puntual de formació	VI Jornades d'estudis locals de Porreres	8	Professorat tots els nivells educatius	CEP Manacor i Ajuntament de Porreres	Inscripció fins el 10 d'abril. TANCAT
formació per àmbits	El nou perfil del docent d'anglès. CEP de Manacor	30	Professorat d'anglès, Tots els nivells educatius	CEP Manacor	Inscripció, 3 a 25 d'abril. TANCAT
formació	Actualització ortogràfica i gramatical	20	Docents de llengua	CEP Inca	Inscripció fins el 2 d'abril
per àmbits	(Inca)		catalana; docents en general.		
formació per àmbits	Actualització en metodologia per àrees no lingüístiques en llengües estrangeres	30	Especialistes d'anglès, docents en general.	CEP Inca	Inscripció fins el 24 de març
formació per àmbits	Aprentatge cooperatiu i treball per projectes a l'educació primària	12	professorat ed. primària	CEP Manacor	Inscripció de 2 a 7 de març. TANCAT
formació per àmbits	Coordinació i dinamització TIC als centres escolars	25	Coordinadors o dinamitzadors TIC, tots els nivells	CEP Manacor	Inscripció de 22 de febrer a 9 de març. TANCAT
formació per àmbits	Les invisibles. Un camí cap a l'empoderament	12	professorat de tots els nivells	CEP Inca	Inscripció fins el 1de març
Activitat puntual de formació	Cicle de conferències: Reptes educatius per al segle XXI: innovació i cultura educativa	10	Professorat i membres de la comunitat educativa	CEP Manacor i Ajuntament de Sant Llorenç des Cardassar	Inscripció fins el 26 de febrer TANCAT
formació per àmbits	El nou perfil del docent d'anglès	30	Docents d'anglès	CEP Inca	Inscripció fins el 27 de febrer
formació per àmbits	Espais i cultura d'infància	15	Mestres d'educació infantil i 1r cicle d'educació primària	CEP Manacor	Inscripció de dia 13 a 19 de febrer. TANCAT
formació per àmbits	Nous enfocaments en l'aprenentatge de la llengua estrangera	20	Professorat de llengües estrangeres tots els nivells educatius	CEP Manacor	Inscripció de dia 13 de febrer a 5 de març. TANCAT
activitat puntual	V jornades d'estudis locals de Sa Pobla	10	professorat de tots els nivells	CEP Inca	Inscripció fins el 16 de febrer
formació per àmbits	L'avaluació com a punt clau per a la innovació	12	equips directius de centres específics	CEP Inca	Inscripció fins el 2 de febrer

La intel·ligència emocional en l'emprenedor: aplicació pràctica a Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial de 3r d'Educació Secundària Obligatoria

formació per àmbits	Tractament de la informació en els projectes de treball	15	docents de primària i secundària	CEP Inca	Inscripció fins el 23 de febrer
formació per àmbits	Conversam en anglès a l'aula de primària i secundària	15	especialistes d'anglès - docents d'educació primària i secundària	CEP Inca	Inscripció fins el 20 de febrer
formació per àmbits	Espais i cultura d'infància	15	docents d'educació infantil, primària	CEP Inca	Inscripció fins el 22 de febrer
formació per àmbits	Contextos d'aprenentatge i recursos didàctics a l'àrea de matemàtiques	15	docents d'educació infantil, primària i secundària	CEP Manacor	Inscripció de 1 a 12 de febrer TANCAT. (horari modificat)
formació per àmbits	Aprofundiment a la filosofia a l'educació infantil: juguem a pensar	21	mestres d'educació infantil	CEP Inca	Inscripció fins el 7 de febrer
formació per àmbits	Problemes matemàtics contextualitzats i significatius	20	professors, mestres de matemàtiques	CEP Inca	Inscripció fins el 16 de febrer
formació per àmbits	Les TAC a l'aula: un recurs per al treball cooperatiu	20	docents d'educació infantil, primària i secundària	CEP Manacor	Inscripció fins el 31 de gener. TANCAT
formació per àmbits	Educació emocional dins l'aula: emocionar-se, vincular-se i protegir-se	20	mestres d'educació infantil i primària	CEP Inca	Inscripció fins el 31 de gener
formació per àmbits	Coopedagogia motriu: La pedagogia de la cooperació a l'educació física	25	docents d'educació física	CEP Palma	Inscripció fins el 2 de febrer
formació per àmbits	Noves metodologies per a la Cultura i Llengües Clàssiques del segle XXI	20	docents de Ll. Clàssiques i docents interessats en la temàtica	CEP Palma	Inscripció fins el 16 de febrer

MODALITAT	TÍTOL	DURADA	DESTINATARIS	ACTIVITAT OFERTADA PER...	OBSERVACIONS
formació per àmbits	La glosa: un recurs per el treball de llengua, la interacció i la cohesió grupal	20	docents d'educació infantil, primària i secundària	CEP Manacor	Inscripció fins el 15 de gener TANCAT
formació per àmbits	Eines i gestió del comportament a l'aula des de la pedagogia gestàltica i sistèmica	25	docents d'educació infantil, primària i secundària	CEP Manacor	Inscripció fins el 15 de gener TANCAT
formació per àmbits	El treball per projectes a secundària: nous espais d'aprenentatge	28	Docents d'educació secundària	CEP Manacor	inscripció fins el 12 de desembre TANCAT
formació per àmbits	Educar i conviure. L'actuació de la coordinació de la convivència	30h	coordinadors/es de convivència	CEP Palma	Inscripció fins el 14/11 TANCAT
formació per àmbits	L'escola viva i activa: metodologies innovadores	24h	Grups docents centres EI i EP	CEP Manacor	Inscripció de dia 28 de novembre a 12 de desembre-TANCAT
formació per àmbits	Viatge a l'infinit. La cultura matemàtica per comprendre el món	25h	mestres d'educació infantil i primària	CEP Palma	Inscripció fins el 15/11 TANCAT
formació per àmbits	Les competències matemàtiques i el projecte col·lectiu de l'aula	30h	mestres d'educació infantil i primària	CEP Palma	Inscripció fins el 17/11 TANCAT
formació per àmbits	Llegim i escrivim en parella	30h	docents educació primària i secundària	CEP Palma	Inscripció fins el 20/11 TANCAT
formació per àmbits	Com convertir l'escola en un espai de creació? Ecosistemes plens de vida.	30h	mestres d'educació infantil i primària	CEP Palma	Inscripció fins el 1/11 TANCAT

La intel·ligència emocional en l'emprenedor: aplicació pràctica a Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial de 3r d'Educació Secundària Obligatoria

MODALITAT	TÍTOL	DURADA	DESTINATARIS	ACTIVITAT OFERTADA PER...	OBSERVACIONS
<i>formació per àmbits</i>	Llegim i escrivim en parella	30h	docents primària i secundària	CEP Inca	Inscripció fins el 10/10 TANCAT
<i>formació per àmbits</i>	Raonem en parella	30h	docents primària i secundària	CEP Inca	Inscripció fins el 10/10 TANCAT
<i>formació per àmbits</i>	Com introduir i treballar la percussió corporal i activitats expressives a l'aula	24h	professorat d'ed. física, d'ed. musical i altres docents	CEP Manacor i Consell de Mallorca	Inscripció de 10/10 fins a 2/11 TANCAT
<i>formació per àmbits</i>	II Jornades d'Estudis Locals de Santanyí	8	docents primària i secundària	CEP Manacor, Ajuntament de Santanyí i Associació Lausa	Inscripció de 25/10 fins 06/11 TANCAT
<i>formació per àmbits</i>	Educar els sentiments i les emocions a través de l'educació física	17h	docents primària i secundària especialment d'educació física	CEP Inca	Inscripció fins el 7/11 TANCAT
<i>formació per àmbits</i>	Els projectes a secundària: motivació, canvi i aprenentatge	35h	docents secundària	CEP Palma	Inscripció fins el 2/11 TANCAT